

DOSTUPNOST SOCIJALNIH USLUGA U REPUBLICI HRVATSKOJ

PRVA NACIONALNA STUDIJA O
DOSTUPNOSTI SOCIJALNIH USLUGA

Autorice:
Dragana Knezić i Ana Opačić

Zagreb, 2021.

Projekt ZAJEDNICE UKLJUČUJU – Inicijativa za univerzalno dostupne temeljne socijalne usluge u zajednici je financiran iz Programa Fonda za aktivno građanstvo u Hrvatskoj, kroz financijske mehanizme EGP-a i Kraljevine Norveške, u iznosu od 149.157 €.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Projekt sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske.

GRAD ZAGREB

Projekt sufinancira Grad Zagreb.

Objavljivanje ove publikacije omogućeno je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autorica i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost autorica i ne odražavaju nužno stajalište Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske i Grada Zagreba.

Predloženi način citiranja: Knezić, D. & Opačić, A. (2021). Dostupnost socijalnih usluga u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Rehabilitacijski centar za stres i traumu / Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

RCT ZAGREB

SADRŽAJ

UVODNO O ISTRAŽIVANJU DOSTUPNOSTI SOCIJALNIH USLUGA	4
DOSTUPNOST SOCIJALNIH USLUGA U REPUBLICI HRVATSKOJ	7
Dostupnost socijalnih usluga za djecu u riziku u Republici Hrvatskoj	7
Dostupnost socijalnih usluga za mlade u riziku u Republici Hrvatskoj	9
Dostupnost socijalnih usluga za obitelji u riziku u Republici Hrvatskoj	12
Dostupnost socijalnih usluga za građane u siromaštvu u Republici Hrvatskoj	14
Dostupnost socijalnih usluga za osobe s invaliditetom u Republici Hrvatskoj	17
Dostupnost socijalnih usluga za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja u Republici Hrvatskoj	19
Dostupnost socijalnih usluga za starije osobe u Republici Hrvatskoj	21
Dostupnost socijalnih usluga za nacionalne manjine i izbjeglice u Republici Hrvatskoj	24
REGIONALNE I LOKALNE RAZLIKE U DOSTUPNOSTI SOCIJALNIH USLUGA U REPUBLICI HRVATSKOJ	26
Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za djecu u Republici Hrvatskoj	26
Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za mlade u Republici Hrvatskoj	29
Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za obitelji u riziku u Republici Hrvatskoj	33
Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za građane u siromaštvu u Republici Hrvatskoj	37
Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za osobe s invaliditetom u Republici Hrvatskoj	42
Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja u Republici Hrvatskoj	45
Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za starije osobe u Republici Hrvatskoj	48
Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za pripadnike nacionalnih manjina i izbjeglice u Republici Hrvatskoj	51
STAVOVI STRUČNJAKA I PREDSTAVNIKA LOKALNE SAMOUPRAVE O POTREBI ZA RAZVOJEM SOCIJALNIH USLUGA U BUDUĆNOSTI	55
ZAKLJUČAK	56

UVODNO O ISTRAŽIVANJU DOSTUPNOSTI SOCIJALNIH USLUGA

Dostupnost socijalnih usluga jedno je od ključnih pitanja u planiranju i razvoju socijalnih usluga. Iskustveno znamo da socijalne usluge nisu adekvatno dostupne u Republici Hrvatskoj, a to potvrđuju i ranije studije koje su se ovom temom bavili na određenoj razini, npr. istraživanja Svjetske Banke¹, 2019; Berc i sur.², 2020; Šućur i sur.³, 2016.). Iskustveno i empirijski također je poznato kako postoje i značajne regionalne razlike, pa i nejednakosti u dostupnosti socijalnih usluga.

Ipak, do sada nije provedena cjelovita nacionalna studija koja bi se bavila dostupnosti socijalnih usluga na lokalnoj razini te je stoga cilj ove studije bio upravo utvrditi *kakva je dostupnost socijalnih usluga na razini jedinica lokalne samouprave te postoje li razlike u dostupnosti usluga s obzirom na regionalna i razvojna obilježja zajednice.*

Istraživanje je provedeno na uzorku od 395 jedinica lokalne samouprave. Uzorak je reprezentativan po različitim obilježjima. Tako je u uzorku zastupljeno 284 općine (72%) i 112 grada (28%). Zastupljene su općine i gradovi iz svih županija za rasporedom naznačenom u Tablici 1.

Tablica 1.
Raspodjela JLS u uzorku
po županijama

ŽUPANIJA	N	%
ZAGREBAČKA	27	6,8
KRAPINSKO-ZAGORSKA	26	6,6
SISAČKO-MOSLAVAČKA	12	3,0
KARLOVAČKA	19	4,8
VARAŽDINSKA	18	4,6
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	18	4,6
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	20	5,1
PRIMORSKO-GORANSKA	27	6,8
LIČKO-SENJSKA	9	2,3
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	10	2,5
POŽEŠKO-SLAVONSKA	7	1,8
BRODSKO-POSAVSKA	20	5,1
ZADARSKA	20	5,1
OSJEČKO-BARANJSKA	26	6,6
ŠIBENSKO-KNINSKA	13	3,3
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	22	5,6
SPLITSKO-DALMATINSKA	32	8,1
ISTARSKA	29	7,3
DUBROVAČKO-NERETVANSKA	15	3,8
MEDIMURSKA	24	6,1
GRAD ZAGREB	1	0,25
Total	395	100,0

¹ Svjetska Banka (2019). Analitička podloga za Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030.: Regionalna dostupnost socijalnih usluga u Hrvatskoj <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/276741604615006394-0080022020/original/13Regionalnadostupnostsocijalnihusluga.pdf>

² Berc, G., Blažeka Kokorić, S. i Opačić, A. (2020). Dostupnost socijalnih prava i usluga za obitelji u općinama u ruralnim područjima Hrvatske. Revija za socijalnu politiku, 27 (2), 113-134. <https://doi.org/10.3935/rsp.v27i2.1659>

³ Šućur, Zoran; Babić, Zdenko; Urban, Ivica; Baran, Jelena Struktura naknada, izdaci i korisnici programa socijalne zaštite u Republici Hrvatskoj., Zagreb: Ministarstvo socijalne politike i mladih, 2016 (Studija)

Što se tiče regionalne zastupljenosti, korištena je najnovija klasifikacija NUTS 2 regija (NN 125/2019⁴). Sukladno ovoj klasifikaciji, u našem je uzorku 136 JLS ili 34,4% općina i gradova iz Panonske Hrvatske i to iz Bjelovarsko-bilogorske, Virovitičko-podravske, Požeško-slavonske, Brodsko-posavske, Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske, Karlovačke i Sisačko-moslavačke županije.

Jadranskoj Hrvatskoj pripada 145 JLS iz našeg uzorka (ili 36,7%) i to iz sljedećih županija: Primorsko-goranska županija, Ličko-senjska županija, Zadarska županija, Šibensko-kninska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Istarska županija i Dubrovačko-neretvanska županija.

Uz Sjevernu Hrvatsku pridružili smo i Grad Zagreb koji je inače izdvojen kao zasebna NUTS 2 regija te je 114 JLS u našem uzorku iz ove skupine (28,9%). Osim Grada Zagreba, u toj su regiji JLS iz sljedećih županija: Međimurska županija, Varaždinska županija, Koprivničko-križevačka županija, Krapinsko-zagorska županija i Zagrebačka županija.

Većina JLS u našem uzorku (što je podudarno s udjelom općina u uzorku) ima do 5000 stanovnika (njih 255 ili 64,6%); 74 ili 18,7% JLS ima između 5001 i 10 000 stanovnika; 39 JLS ili njih 9,9% ima između 10 001 i 20 000 stanovnika; a 27 JLS ili njih 6,8% ima više od 20 000 stanovnika.

Prema indeksu razvijenosti, gotovo je izjednačen broj potpomognutih područja (N= 203 ili 51,4%) i područja čiji je indeks razvijenosti iznad prosjeka Hrvatske (N= 192 ili 48,6%).

Iako je jedinica analize jedinica lokalne samouprave, u našem istraživanju ukupno je sudjelovalo 431 stručnjak, i to 219 (51%) predstavnika JLS koji rade na poslovima društvenih djelatnosti ili socijalne skrbi, te 212 (49%) stručnjaka koji rade u pružatelju socijalnih usluga i relevantan su izvor informacija za dostupnost socijalnih usluga u gradu/općini. Upravo sa korištenjem više izvora informacija uspjeli smo osigurati adekvatan i nacionalno reprezentativan uzorak jedinica lokalne samouprave za istraživanje dostupnosti socijalnih usluga.

Istraživanje je provedeno metodom online anketiranja te je za potrebe ovog istraživanja dizajniran istraživački instrument. Za izradu i slanje upitnika korišten je program *LimeSurvey*, a prikupljanje podataka je trajalo od ožujka do svibnja 2021. godine.

Upitnikom se ispituju socijalne usluge za osam korisničkih skupina koje su detektirane kao ranjive skupine građana: djeca u riziku, mladi u riziku, obitelji u riziku, osobe s invaliditetom, građani u riziku od siromaštva, starije osobe, osobe s teškoćama mentalnog zdravlja te osobe koje su pripadnici nacionalne manjine (prije svega misleći na romsku nacionalnu manjinu) i izbjeglice.

---

⁴ NACIONALNA KLASIFIKACIJA STATISTIČKIH REGIJA 2021. (HR_NUTS 2021.) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2019_12_125_2507.html

Temeljem relevantne znanstvene literature⁵, socijalne usluge u ovom istraživanju razumijevamo na sljedeći način:

- Riječ je o javnim uslugama koje pridonose kvaliteti života i uključenosti u zajednicu onim skupinama građana koje tradicionalno smatramo "ranjivima". S tim u vezi, socijalne usluge mogu biti i zdravstvene, odgojne, kulturne, obrazovne, usluge socijalne skrbi, ali je važno da su ciljano usmjerene sprečavanju socijalne isključenosti ili socijalno osjetljivim društvenim grupama.
- Socijalne usluge podrazumijevaju da između pružatelja i korisnika postoji odnos koji se temelji na načelu individualizma i dobrovoljnosti. Stoga socijalnim uslugama ne smatramo mjere (čak i kada su one mjere stručne pomoći, uključujući i tretman) koji imaju prisilni karakter (primjerice u obiteljsko-pravnoj zaštiti, penalnom sustavu, zaštiti maloljetnika s problemima u ponašanju i sl.). Socijalna kontrola može biti posredan, ali ne izravan cilj socijalnih usluga.
- Socijalnim uslugama prvenstveno shvaćamo one kojima je cilj zadržati korisnike u obitelji i/ili u lokalnoj zajednici, uz aktiviranje lokalne podrške, a samo onda kada to nije moguće uključuju oblike stanovanja najbliže stanovanju u obitelji (npr. organizirano stanovanje, udomiteljska obitelj, stanovanje u kriznim uvjetima). To znači da redovne usluge institucionalnog smještaja, posebice izvan zajednice, ne smatramo socijalnim uslugama u zajednici.
- Socijalne usluge trebaju biti regulirane kroz okvir javnih politika, što znači da postoje standardi kvalitete koje je važno slijediti. No, socijalne usluge pružaju raznovrsni akteri (javni, državni, lokalni, privatni, civilni).
- Socijalne usluge se ne temelje na neformalnoj podršci, ali to ne znači da ju isključuju. S tim u vezi socijalne usluge prepoznaju uključivanje članova obitelji, volontera, vršnjačke podrške i širokog kruga profesionalaca i para-profesionalaca. Uostalom, svjedočimo kako "tržište" socijalnih usluga dovodi na scenu čitav niz novih "zanimanja" (njegovatelji, gerontodomačice, osobni asistenti, udomitelji, pomoćnici u nastavi, prevoditelji znakovnog jezika, socijalni mentori, kulturni medijatori...) čiju će ulogu trebati u budućnosti jasnije definirati i osnaživati.

Naposljetku, u ovo istraživanje uzet je u obzir popis socijalnih usluga kako je normiran Zakonom o socijalnoj skrbi (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20, 138/20), no socijalne usluge shvaćene su kao javne usluge i izvan toga popisa.

Dostupnost ćemo u interpretaciji rezultata tumačiti kao kombinaciju rasprostranjenosti određene usluge u Republici Hrvatskoj (broj JLS čijim je građanima usluga pristupačna) te procjenu lokalnih dionika u kojoj mjeri navedena usluga zadovoljava potrebe stanovništva. Prema tome dostupna usluga je ona usluga koja je pristupačna građanima u više od 60% JLS u Hrvatskoj i koja zadovoljava potrebe stanovništva (na skali od 1 do 5, ocijenjena je s 4 ili 5). Nedostupna usluga je ona koja nije pristupačna u više od 30% JLS, neovisno o tomu u kojoj mjeri u postojećim JLS ista zadovoljava potrebe stanovnika. Napomenimo i da pitanje dostupnosti nije određeno na način da usluga nužno postoji i organizirana je u određenoj jedinici lokalne samouprave. Dostupnost može uključivati i pristup uslugama u susjednim općinama ili gradovima, do kojih je građanima relativno jednostavno doći s obzirom na redovite linije javnog prijevoza ili su usluge mobilnog tipa.

---

⁵ Opačić, A. (2018). Socijalne usluge u praksi u zajednici. Nastavni materijal na kolegiju Socijalni rad u organiziranju zajednice https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/9_Predavanje_2018_19.pdf

DOSTUPNOST SOCIJALNIH USLUGA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Dostupnost socijalnih usluga za djecu u riziku u Republici Hrvatskoj

Iako dio usluga u području predškolskog odgoja i obrazovanja pokriva svu djecu u zajednici, djecom u riziku smatramo djecu koja imaju određene teškoće u razvoju ili u ponašanju, djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi ili djecu koja bi zbog svog socioekonomskog statusa imala teškoće u pristupu obrazovanju i drugim sadržajima i uslugama.

Sukladno Grafikonu 1, možemo na sljedeći način zaključiti o dostupnosti socijalnih usluga za djecu:

- **Dostupne socijalne usluge za djecu:**

Pomoćnik u nastavi ($M_{\text{pokrivenosti potreba}}=3,59$)

Vrtić za djecu od 3-6 godina ($M_{\text{pokrivenosti potreba}}=3,73$)

Usluga jaslica do 3. godine ($M_{\text{pokrivenosti potreba}}=3,57$)

- **Nedostatno dostupne socijalne usluge za djecu u riziku:**

Igraonica za djecu

Savjetovanje ili psihološka pomoć za djecu

Socijalizacijske i razvojne radionice za djecu

Produženi boravak u osnovnoj školi

Logopedska pomoć

Rana intervencija

Pomoćnik u vrtiću

Prilagođeni prijevoz djece s teškoćama u razvoju u školu

Cjelodnevni ili poludnevni boravak za djecu s teškoćama u razvoju

Udomiteljstvo za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi

- **Nedostupne socijalne usluge za djecu u riziku:**

Terapija senzorne integracije za djecu s teškoćama u razvoju i većina ispitanika (60%) smatra da je usluga potrebna

Specijalizirano udomiteljstvo za djecu s teškoćama u razvoju, s time da su ispitanici podijeljeni oko toga postoji li potreba za ovom uslugom

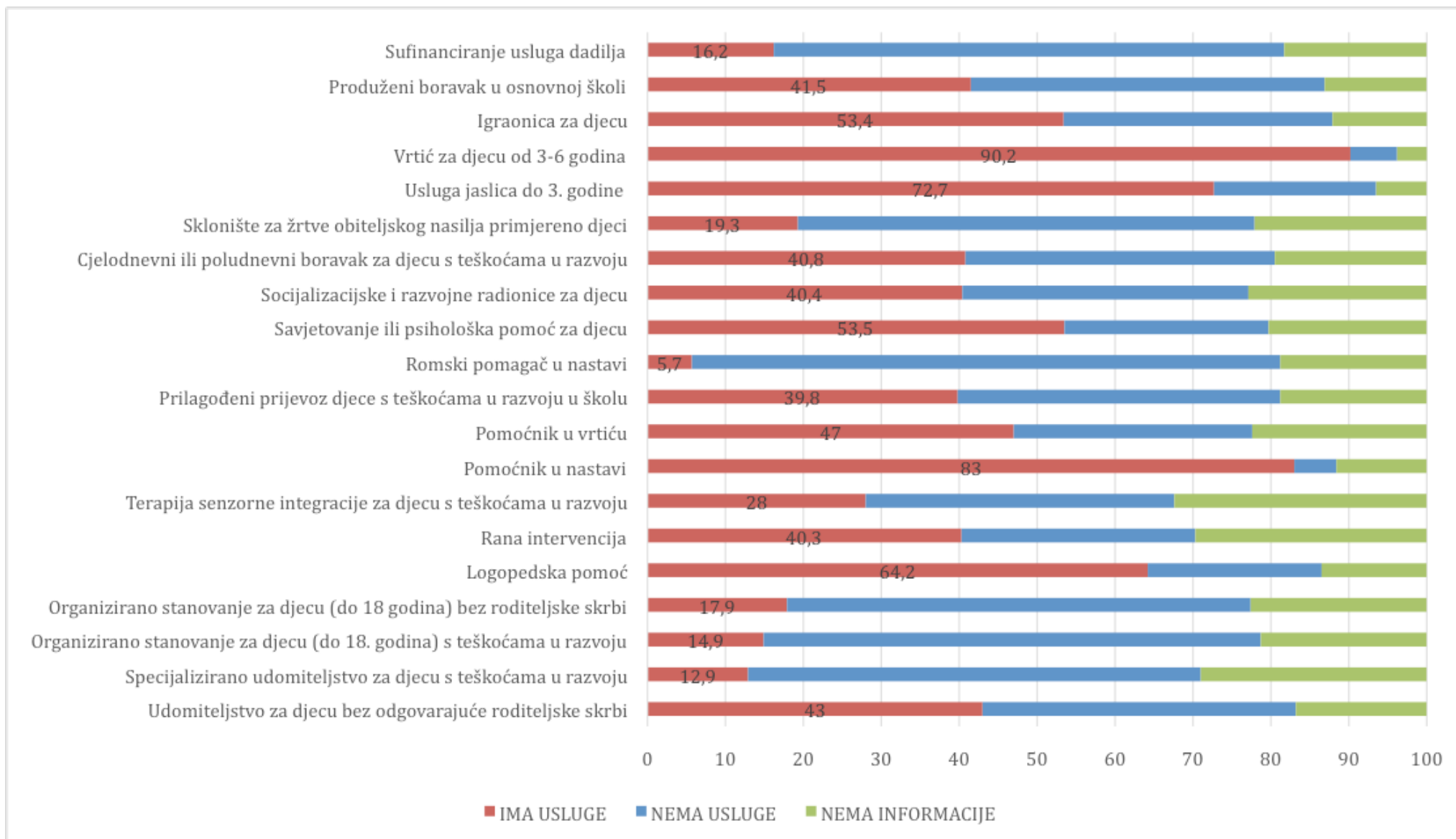
Organizirano stanovanje za djecu (do 18. godina) s teškoćama u razvoju, ali 59% ispitanika smatra da ova usluga nije niti potrebna

Organizirano stanovanje za djecu (do 18 godina) bez roditeljske skrbi, ali 63,9% ispitanika smatra da usluga nije niti potrebna

Romski pomagač u nastavi, ali čak 83,4% ispitanika smatra da nema niti potrebe za uslugom

Sklonište za žrtve obiteljskog nasilja primjereno djeci, pri čemu 57% ispitanika smatra da nije niti potrebna ova usluga

Sufinanciranje usluga dadilja, no većina ispitanika (58%) smatra da usluga nije potrebna

Grafikon 1. Dostupnost socijalnih usluga za djecu u riziku u Republici Hrvatskoj

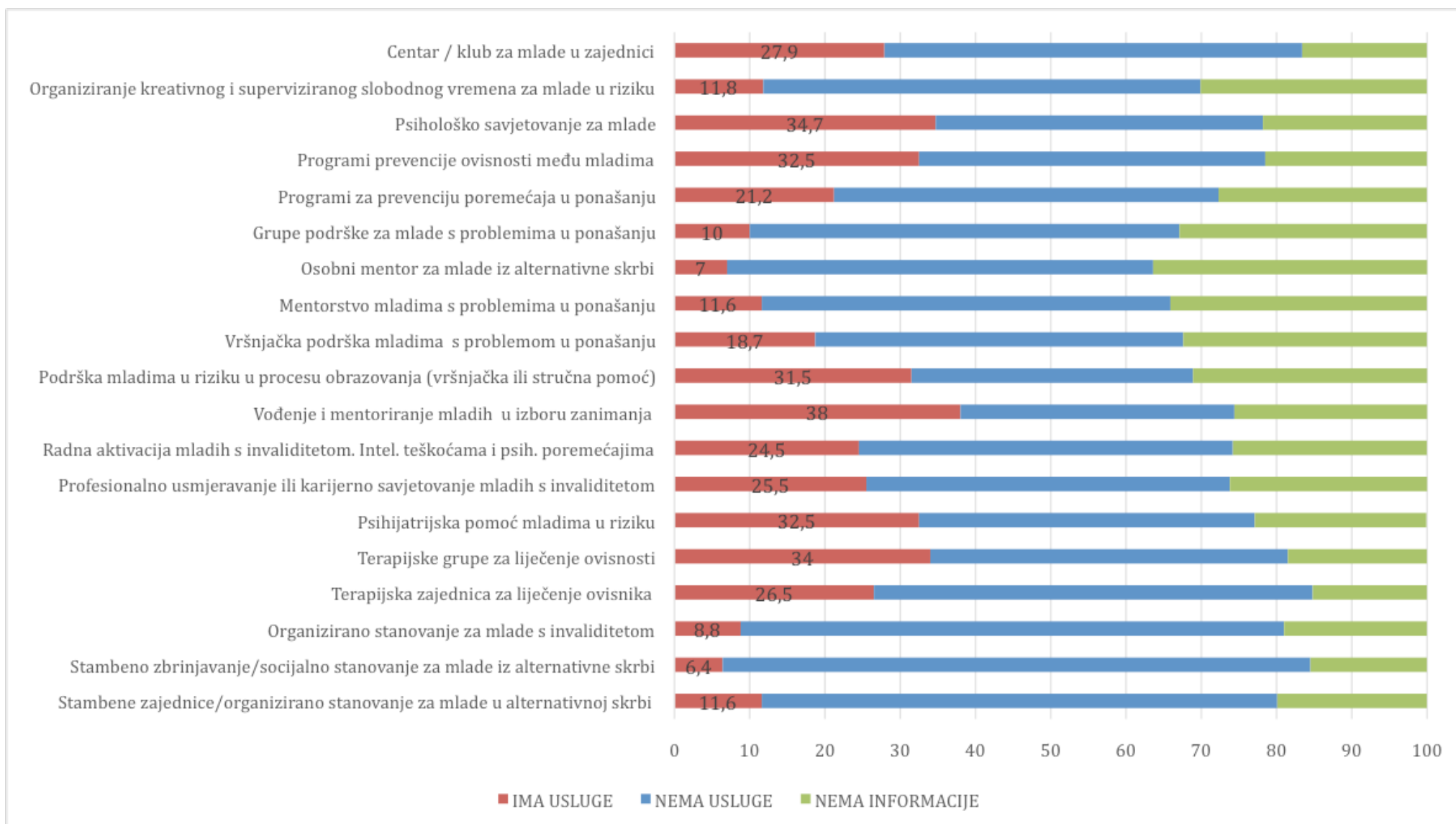
Zaključno, možemo reći da su u Hrvatskoj uslijed intenzivnijih napora postale zadovoljavajuće dostupne temeljne usluge predškolskog odgoja i obrazovanja te usluga pomoćnika u nastavi, no potrebno je učiniti značajno više napora kako bi bile dostupne socijalne usluge u zajednici za djecu koja se susreću s različitim razvojnim i okolinskim rizicima i koji bi im osigurale prevladavanje tih rizika, izjednačavanje mogućnosti i kvalitetniji život u zajednici.

Oko postojanja potrebe za uslugama smještaja stručnjaci i predstavnici jedinica lokalne samouprave su podijeljeni, što se djelomice poklapa sa naporima deinstitutionalizacije.

Dostupnost socijalnih usluga za mlade u riziku u Republici Hrvatskoj

Što se tiče dostupnosti socijalnih usluga za mlade i mlade u riziku, situacija je lošija nego što je slučaj s djecom. Niti za jednu uslugu ne možemo zaključiti da je dostupna (Grafikon 2.), dapače za većinu usluga možemo zaključiti da iste nisu dostupne.

Više od 30% jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj ima sljedeće socijalne usluge koje su namijenjene zaštiti mentalnog zdravlja mladih osoba (*Psihijatrijska pomoć mladima u riziku, Psihološko savjetovanje za mlade*), suzbijanju ovisnosti (*Terapijske grupe za liječenje ovisnosti, Programi prevencije ovisnosti među mladima*) te obrazovnom i karijernom razvoju (*Vođenje i mentoriranje mladih u izboru zanimanja (profesionalno usmjeravanje ili karijerno savjetovanje), Podrška mladima u riziku u procesu obrazovanja (vršnjačka ili stručna pomoć)*). No, razina dostupnosti u manje od 40% JLS u Hrvatskoj te procjena ispitanika u kojoj mjeri postojeće usluge zadovoljavaju potrebe stanovništva dovode do zaključka da su ove usluge nedostatno dostupne.

Grafikon 2. Dostupnost socijalnih usluga za mlade u riziku u Republici Hrvatskoj

Što se tiče socijalnih usluga za mlade koje su nedostupne u Republici Hrvatskoj, važno je sagledati mišljenje stručnjaka i predstavnika JLS o tomu koje usluge koje su potrebne, iako ih sada nema u zajednici. Tako većina ispitanika smatra da, na razini lokalne zajednice, nisu potrebne različite usluge smještaja, poput organiziranog stanovanja za mlade u alternativnoj skrbi (od 18 do 25 godine) ili stambeno zbrinjavanje u stanovima u vlasništvu JLS za mlade koji izlaze iz alternativne skrbi; organizirano stanovanje za mlade s invaliditetom; Terapijska zajednica za liječenje ovisnika. Oko usluge osobnog mentora za mlade iz alternativne skrbi sudionici su podijeljeni te njih 47% smatra da je usluga potrebna.

S druge strane, stručnjaci i predstavnici JLS smatraju da su u zajednici svakako potrebne usluge koje će podržati mlade u riziku za kvalitetniji život, socijalnu uključenost i jednakost šansi.

To su usluge za mlade s invaliditetom i mlade s problemima u ponašanju.

Za mlade s invaliditetom potrebne su usluge: Profesionalno usmjeravanje ili karijerno savjetovanje mladih s invaliditetom (smatra ju potrebnom 55%) i Radna aktivacija mladih s invaliditetom, intelektualnim teškoćama i psihičkim poremećajima (smatra ju potrebnom 60%).

Za mlade s problemima u ponašanju potrebne su usluge:

- Vršnjačka podrška mladima s problemom u ponašanju, smatra ju potrebnom 72% ispitanika
- Mentorstvo mladima s problemima u ponašanju, smatra ju potrebnom 68% ispitanika
- Grupe podrške za mlade s problemima u ponašanju, smatra ju potrebnom 68% ispitanika
- Programi za prevenciju poremećaja u ponašanju, smatra ju potrebnom 69% ispitanika
- Organiziranje kreativnog i superviziranog slobodnog vremena za mlade u riziku, smatra ju potrebnom 69% ispitanika
- Centar / klub za mlade u zajednici, smatra ju potrebnom 75% ispitanika

Dostupnost socijalnih usluga za obitelji u riziku u Republici Hrvatskoj

Situacija s dostupnošću socijalnih usluga za obitelji u riziku slična je kao kod mladih, te niti jednu socijalnu uslugu na razini Republike Hrvatske ne možemo smatrati dostupnom (Grafikon 3).

U više od 30% JLS postoje usluge općeg tipa za obitelji u tranziciji u roditeljstvo, poput programa podrške trudnicama, roditeljima i novorođenčadi u zajednici, savjetovanje majki o dojenju i obiteljsko savjetovanje; te usluge za žrtve nasilja, i to sigurna kuća za žrtve nasilja u obitelji i besplatna pravna pomoć za žrtve nasilja u obitelji. No, ipak niska prisutnost ovih usluga u RH te procjena ispitanika kako iste, i tamo gdje postoje, ne zadovoljavaju potrebe stanovništva dovode do zaključka kako ove usluge nisu adekvatno dostupne.

Što se tiče nedostupnih usluga, većina ispitanika za gotovo sve usluge smatraju da su potrebne. Izuzetak su usluge oko kojih su ispitanici podijeljeni, i to su usluge obiteljske medijacije koju 45% smatra potrebnom, programi podrške udomiteljskim obiteljima koje u brojnim općinama i gradovima su nedovoljno dostupne (smatra ih potrebnim 48% ispitanika) te krizni smještaj za obitelji/građane pogođene traumama i katastrofama, koju smatra potrebnim 46% ispitanika, vjerojatno radi toga što se radi o relativno rijetkim događajima.

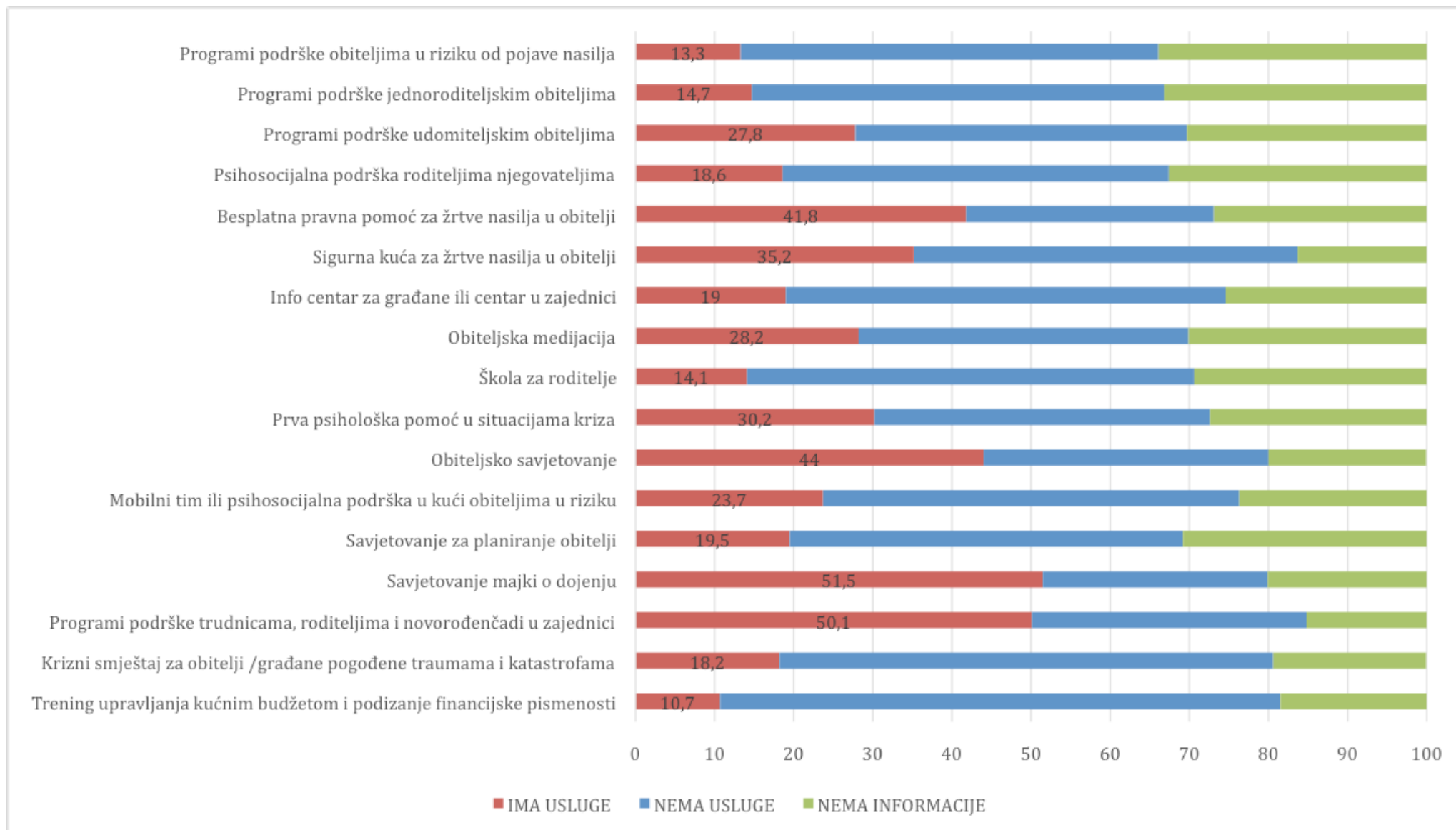
Ispitanici smatraju potrebnim razvijati u zajednici usluge koje će pravovremeno odgovoriti na rizike te usluge podrške obiteljima koje se susreću s određenim izazovima:

SAVJETODAVNE I EDUKATIVNE (PREVENTIVNE) USLUGE

- Trening upravljanja kućnim budžetom i podizanje financijske pismenosti, smatra ju potrebnom 61% ispitanika
- Savjetovanje za planiranje obitelji, smatra ju potrebnom 55% ispitanika
- Mobilni tim ili psihosocijalna podrška u kući obiteljima u riziku, smatra ju potrebnom 66% ispitanika
- Prva psihološka pomoć u situacijama kriza, smatra ju potrebnom 63% ispitanika
- Škola za roditelje, smatra ju potrebnom 58% ispitanika
- Info centar za građane ili centar u zajednici, smatra ju potrebnom 67% ispitanika

USLUGE PODRŠKE OBITELJIMA U IZAZOVNIM OKOLNOSTIMA

- Psihosocijalna podrška roditeljima njegovateljima, smatra ju potrebnom 71% ispitanika
- Programi podrške jednoroditeljskim obiteljima, smatra ju potrebnom 69% ispitanika
- Programi podrške obiteljima u riziku od pojave nasilja, smatra ju potrebnom 68% ispitanika

Grafikon 3. Dostupnost socijalnih usluga za obitelji u riziku u Republici Hrvatskoj

Dostupnost socijalnih usluga za građane u siromaštvu u Republici Hrvatskoj

Imajući u vidu da Republika Hrvatska ima jednu od viših stopa rizika od siromaštva i socijalne isključenosti sa 23,3% građana⁶, i jednu od najvećih stopa siromaštva u EU, možemo zaključiti kako su učinjeni naponi kako bi usluge općeg tipa bile dostupne specifično i za građane u siromaštvu te neke karitativne usluge (Grafikon 4):

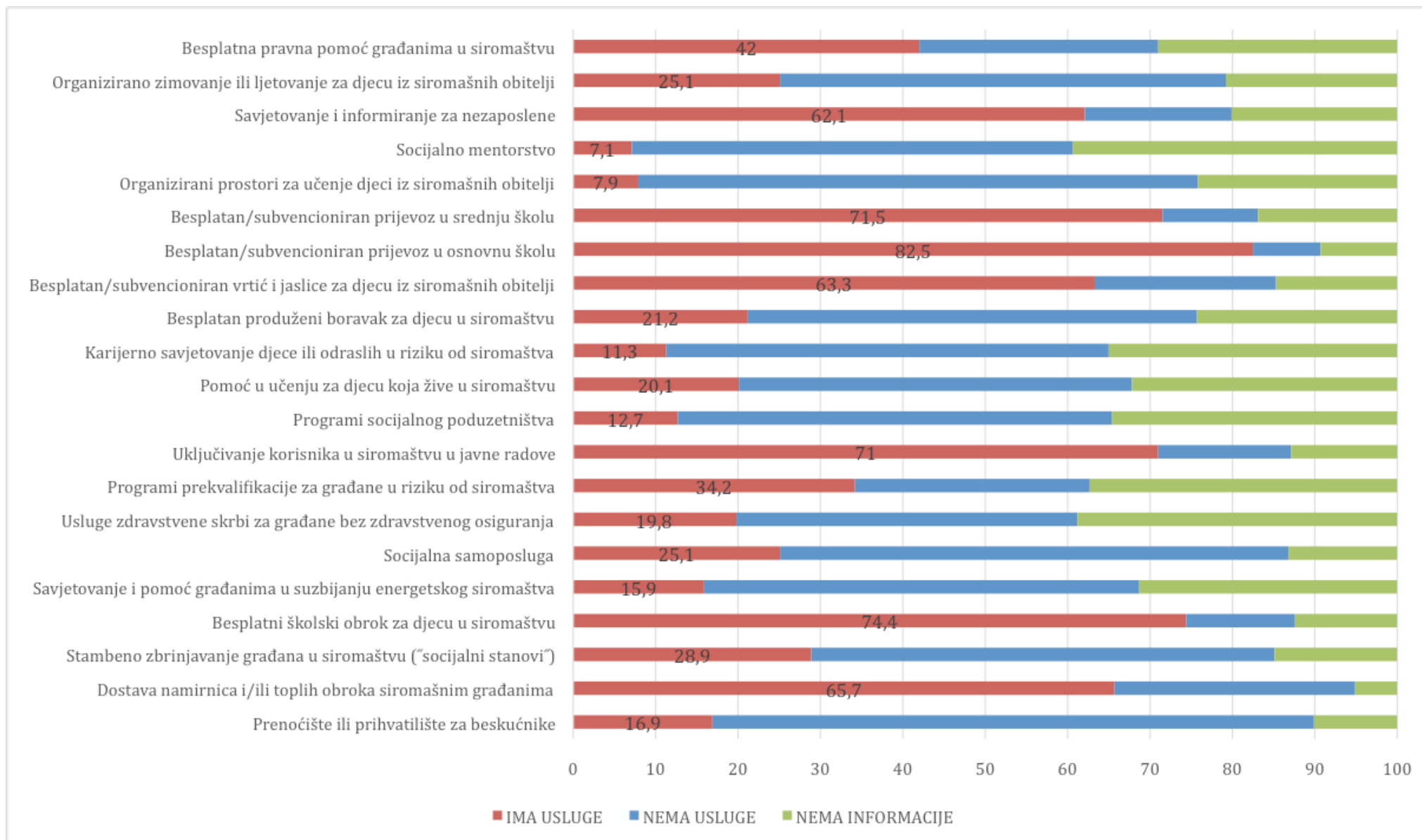
- Besplatni školski obrok za djecu u siromaštvu, ($M_{\text{pokrivenosti potreba}}=3,68$)
- Besplatan ili subvencioniran vrtić i jaslice za djecu iz siromašnih obitelji, ($M_{\text{pokrivenosti potreba}}=3,52$)
- Besplatan ili subvencioniran prijevoz u osnovnu školu, ($M_{\text{pokrivenosti potreba}}=3,69$)
- Besplatan ili subvencioniran prijevoz u srednju školu za djecu iz siromašnih obitelji, ($M_{\text{pokrivenosti potreba}}=3,71$)
- Dostava namirnica i/ili toplih obroka siromašnim građanima ($M_{\text{pokrivenosti potreba}}=3,46$).

Što se tiče usluga namijenjenih podršci u zapošljavanju i radnoj aktivaciji, one postoje u značajnom broju jedinica lokalne samouprave, ali stručnjaci i predstavnici lokalne samouprave procjenjuju da ne pokriva ju potrebe stanovništva. Tako je savjetovanje i informiranje za nezaposlene dostupno stanovnicima iz 62% JLS-ova, ali je procjena pokrivenosti potreba niska ($M_{\text{pokrivenosti potreba}}=3,18$), dok uključivanje korisnika u siromaštvu u javne radove je dostupno za stanovnike u čak 71% JLS-ova, ali opet procjena podmirivosti potreba je niska ($M_{\text{pokrivenosti potreba}}=3,24$)

Nedostatno su dostupni programi prekvalifikacije za građane u riziku od siromaštva (dostupno građanima u 34% JLS-ova) te besplatna pravna pomoć građanima u siromaštvu (dostupno građanima u 42% JLS-ova).

---

⁶ Eurostat (2020). People at risk of poverty or social exclusion. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_50/default/table?lang=en

Grafikon 4. Dostupnost socijalnih usluga za građane u siromaštvu u Republici Hrvatskoj

No, kako je siromaštvo višedimenzionalan problem, brojne usluge su nedostupne i za većinu njih ispitanici smatraju da su potrebne. Tako stručnjaci i predstavnici JLS smatraju da postoji potreba za sljedećim uslugama koje su nedostupne:

USLUGE ZADOVOLJAVANJA EGZISTENCIJALNIH POTREBA GRAĐANA U SIROMAŠTVU

- Stambeno zbrinjavanje građana u siromaštvu ("socijalni stanovi"), 60% ispitanika vidi potrebu za ovom uslugom
- Savjetovanje i pomoć građanima u suzbijanju energetske siromaštva, 56% ispitanika vidi potrebu za ovom uslugom
- Socijalna samoposluga, 59% ispitanika vidi potrebu za ovom uslugom
- Usluge zdravstvene skrbi za građane bez zdravstvenog osiguranja, 57% ispitanika vidi potrebu za ovom uslugom

USLUGE PODRŠKE DJECI U SIROMAŠTVU

- Pomoć u učenju za djecu koja žive u siromaštvu, 68% ispitanika vidi potrebu za ovom uslugom
- Karijerno savjetovanje djece ili odraslih u riziku od siromaštva, 61% ispitanika vidi potrebu za ovom uslugom
- Besplatan produženi boravak za djecu u siromaštvu, 57% ispitanika vidi potrebu za ovom uslugom
- Organizirano zimovanje ili ljetovanje za djecu iz siromašnih obitelji, 60% ispitanika vidi potrebu za ovom uslugom

Ispitanici su bili podijeljeni oko potrebe da postoje organizirani prostori za učenje djece iz siromašnih obitelji, pri čemu 44% ispitanika prepoznaje takvu potrebu.

USLUGE OSOBNOG OSNAŽIVANJA GRAĐANA U SIROMAŠTVU

- Programi socijalnog poduzetništva, 56% ispitanika vidi potrebu za ovom uslugom
- Socijalno mentorstvo, 53% ispitanika vidi potrebu za ovom uslugom

Spomenimo i da, iako prenoćište ili prihvatilište za beskućnike je dostupno u tek 17% JLS-ova, samo 27% stručnjaka smatra ovu uslugu potrebnom što možemo pripisati slaboj vidljivosti osoba u beskućništvu u društvu i njihovoj koncentraciji uglavnom u većim urbanim cjelinama. S druge strane, obzirom da većina ispitanika smatra potrebnim stambene probleme siromašnih građana rješavati socijalnim stanovanjem, moguće je da iz to razloga prihvatilište/prenoćište ne ocjenjuju potrebnim.

Dostupnost socijalnih usluga za osobe s invaliditetom u Republici Hrvatskoj

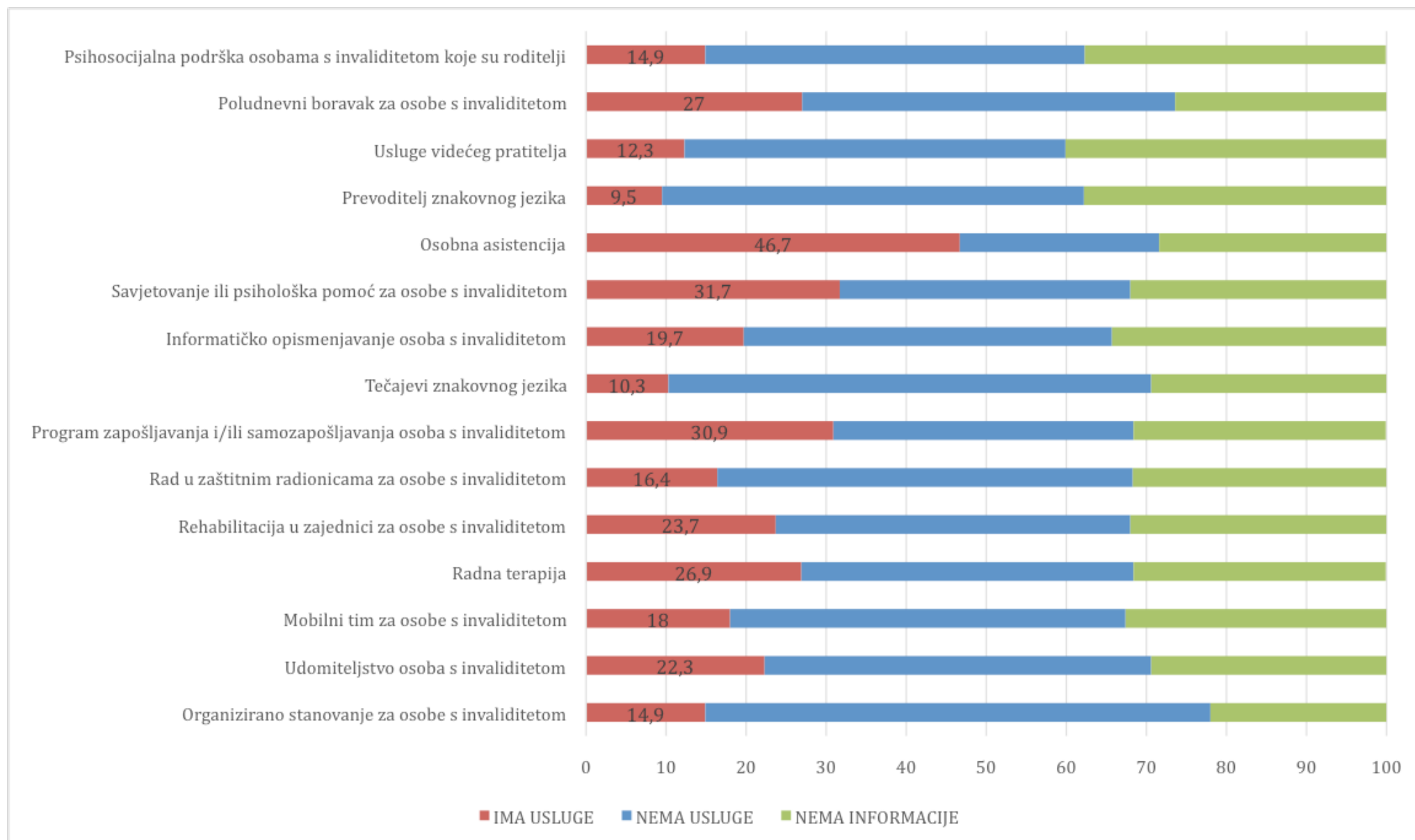
Na temelju Grafikona 5., možemo nedvojbeno zaključiti kako usluge za osobe s invaliditetom u Hrvatskoj nisu dostupne te niti jedna socijalna usluga ne ispunjava kriterije dostupnosti.

Djelomice (ne)dostupne su tek tri usluge, i to usluga osobne asistencije (dostupna je građanima u 47% JLS-ova), program zapošljavanja i/ili samozapošljavanja osoba s invaliditetom (dostupna je građanima u 31% JLS-ova) te savjetovanje ili psihološka pomoć za osobe s invaliditetom (dostupna je građanima u 32% JLS-ova), ali niti jedna od usluga ne zadovoljava adekvatno potrebe stanovnika.

Za sve ostale usluge zaključak je da nisu dostupne. Od nedostupnih socijalnih usluga, ponovno se potvrđuje kako stručnjaci i predstavnici lokalne samouprave ne vide u značajnoj mjeri potrebu za uslugama smještaja i poludnevnog boravka, na razini lokalne zajednice. Tako potrebu za organiziranim stanovanjem za osobe s invaliditetom vidi 44% ispitanika, 43% za udomiteljstvom za osobe s invaliditetom, a 47% za poludnevnim boravkom za osobe s invaliditetom. Stručnjaci i predstavnici JLS u manjoj mjeri prepoznaju potrebu za uslugama namijenjenim slijepim i gluhim osobama, i to za tečajeve znakovnog jezika (potrebu vidi 41% ispitanika), prevoditelje za znakovni jezik (potrebu vidi 31% ispitanika), te usluge videćeg pratitelja (potrebu vidi 30% ispitanika).

S druge strane, stručnjaci daju prednost onim socijalnim uslugama u zajednici koje omogućuju integraciju u zajednicu. To se odnosi na:

- a) podršku u zapošljavanju kroz rad u zaštitnim radionicama (potrebu vidi 53% ispitanika) i informatičko opismenjavanje (potrebu vidi 60% ispitanika)
- b) podršku u rehabilitaciji kroz radnu terapiju (potrebu vidi 58% ispitanika) i rehabilitaciju u zajednici (potrebu vidi 61% ispitanika)
- c) cjelovitu psihosocijalnu podršku u vidu mobilnog tima za osobe s invaliditetom (58% ispitanika prepoznaje potrebu) te psihosocijalnu podršku osobama s invaliditetom koje su roditelji (potrebu prepoznaje 56% ispitanika).

Grafikon 5. Dostupnost socijalnih usluga za osobe s invaliditetom u Republici Hrvatskoj

Dostupnost socijalnih usluga za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja u Republici Hrvatskoj

Kad je riječ o dostupnosti socijalnih usluga za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja situacija je vrlo slična kao i kod osoba s invaliditetom i generalno gledajući usluge nisu dostupne (Grafikon 6).

Niti jedna od usluga ne zadovoljava kriterije dostupnosti na razini RH, a samo dvije socijalne usluge su tek djelomice dostupne, i to terapijske grupe za ovisnike o alkoholu koja je dostupna u 45% JLS, te savjetovanje i psihoterapija koje su dostupne građanima u 31% JLS-ova, no niti jedna ne zadovoljava potrebe građana s ovom vrstom rizika.

Što se tiče nedostupnih usluga, ponovno kod usluga smještaja nešto manje ispitanika smatra da su potrebne. Tako 43% ispitanika smatra da je potrebno organizirano stanovanje/stambena zajednica za osobe s duševnim smetnjama, 42% smatra da je potrebno udomiteljstvo osoba s duševnim smetnjama.

Oko programa smanjenja štete (eng. *harm reduction*) postoji podijeljenost pa tako 48% ispitanika smatra ovu uslugu potrebnom, što je djelomice odraz ambivalentnosti prema ovim programima na široj društvenoj razini.

Ispitanici prednost daju uslugama koje će pridonijeti zaštiti mentalnog zdravlja te pomoći integraciji osoba s teškoćama mentalnog zdravlja u život zajednice.

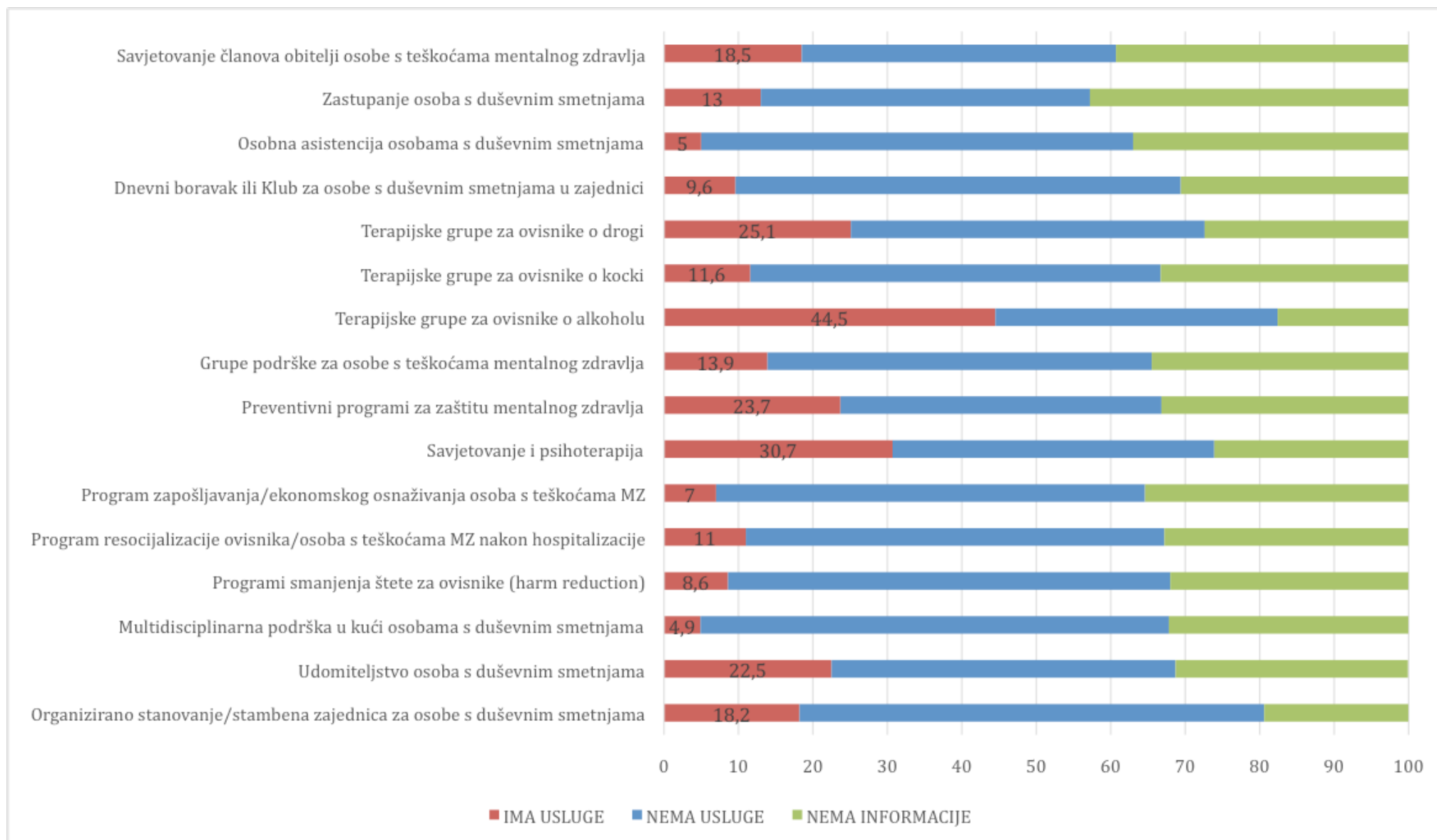
To su sljedeće usluge:

USLUGE ZA ZAŠTITU MENTALNOG ZDRAVLJA

- Preventivni programi za zaštitu mentalnog zdravlja, potrebu vidi 66% ispitanika
- Grupe podrške za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja, potrebu vidi 64% ispitanika
- Terapijske grupe za ovisnike o kocki, potrebu vidi 59% ispitanika
- Terapijske grupe za ovisnike o drogi, potrebu vidi 51% ispitanika

USLUGE KOJE POMAŽU SOCIJALNOM UKLJUČIVANJU I REHABILITACIJI

- *Case management* – multidisciplinarna podrška u kući osobama s duševnim smetnjama, potrebu vidi 58% ispitanika
- Program resocijalizacije ovisnika ili osoba s teškoćama mentalnog zdravlja nakon hospitalizacije, potrebu vidi 55% ispitanika
- Program zapošljavanja ili ekonomskog osnaživanja osoba s teškoćama mentalnog zdravlja, potrebu vidi 61% ispitanika
- Dnevni boravak ili klub za osobe s duševnim smetnjama u zajednici, potrebu vidi 56% ispitanika
- Osobna asistencija osobama s duševnim smetnjama, potrebu vidi 53% ispitanika
- Zastupanje osoba s duševnim smetnjama, potrebu vidi 53% ispitanika
- Savjetovanje članova obitelji osobe s teškoćama mentalnog zdravlja, potrebu vidi 60% ispitanika

Grafikon 6. Dostupnost socijalnih usluga za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja u Republici Hrvatskoj

Dostupnost socijalnih usluga za starije osobe u Republici Hrvatskoj

Kada je riječ o dostupnosti socijalnih usluga za starije osobe, dolazimo do zanimljivog zaključka. Naime, iako je to korisnička skupina za koju postoji široka rasprostranjenost najvećeg broja socijalnih usluga (Grafikon 7.), procjena sudionika jest da samo jedna od njih zadovoljava potrebe stanovništva.

Dakle, iako je usluga obiteljskog doma za starije osobe prisutna u 65% jedinica lokalne samouprave, usluga dostave toplih obroka ili usluga pripreme obroka je prisutna u 62% JLS, a njega u kući u 71% JLS, niti jedna od ovih usluga prema procjeni stručnjaka i predstavnika lokalne samouprave ne zadovoljava potrebe stanovnika.

Jedino usluga pomoć u obavljanju svakodnevnih aktivnosti (prehrana, prijevoz, kućanski poslovi, sitni popravci, nabava lijekova) zadovoljava kriterije dostupnosti s obzirom da je usluga prisutna u 84% JLS, procjena podmirenosti potreba jest $M=3,5$.

Nedovoljno dostupne usluge za starije osobe su: udomiteljstvo za starije osobe, preventivni zdravstveni pregledi za starije osobe, usluga pranja i glačanja za starije osobe, mobilni tim palijativne skrbi i organizirani prijevoz i pratnja za starije i nemoćne osobe. Tamo gdje usluge i postoje, ispitanici procjenjuju da ne zadovoljavaju potrebe stanovnika.

Što se tiče socijalnih usluga koje su na nacionalnoj razini nedostupne, za svaku od njih ispitanici procjenjuju da postoji potreba, čime se pokazuje kako za ovu korisničku skupinu postoji vjerojatno i najviši senzibilitet.

Konkretno, to su sljedeće usluge koje smo kategorizirale u četiri skupine.

USLUGE SMJEŠTAJA

- Stambena zajednica/organizirano stanovanje uz podršku za starije osobe, 68% ispitanika uslugu smatra potrebnom
- Stacionarna palijativna skrb za terminalno bolesne osobe, 72% ispitanika uslugu smatra potrebnom

USLUGE NAMIJENJENE UKLJUČIVANJU STARIJIH OSOBA U ZAJEDNICU I AKTIVNOM STARENJU

- Program zapošljavanja ili radne aktivacije starijih osoba, 53% ispitanika uslugu smatra potrebnom
- Programi jezičnog i/ili informatičkog opismenjavanja starijih osoba, 53% ispitanika uslugu smatra potrebnom
- Dnevni boravak za starije/gerontološki centar, 74% ispitanika uslugu smatra potrebnom
- Gimnastika za starije osobe, 56% ispitanika uslugu smatra potrebnom

USLUGE INDIVIDUALNE PODRŠKE STARIJIM OSOBAMA

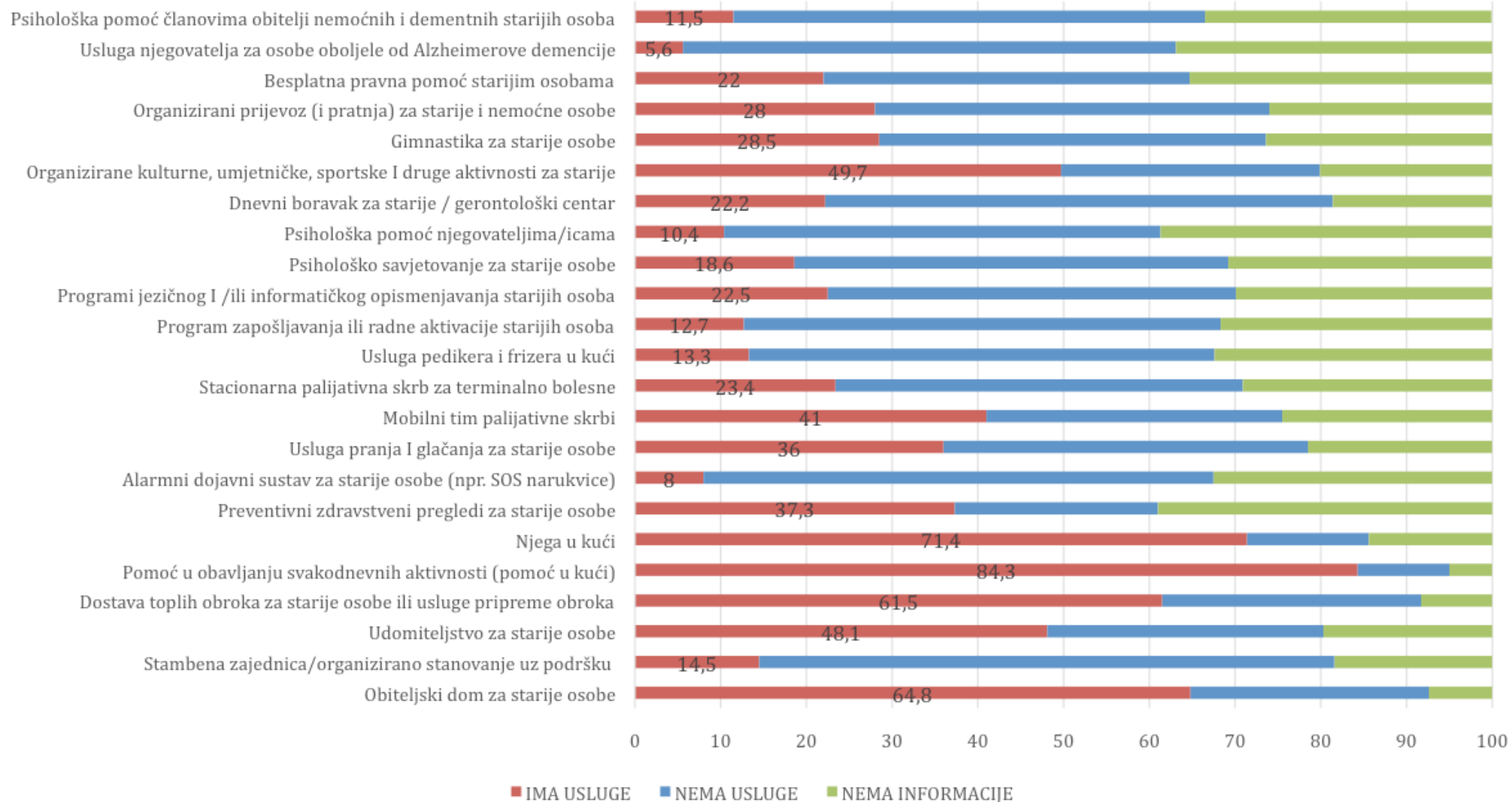
- Alarmni dojavni sustav za starije osobe (npr. SOS narukvice), 68% ispitanika uslugu smatra potrebnom
- Usluga pedikera i frizera u kući, 61% ispitanika uslugu smatra potrebnom
- Psihološko savjetovanje za starije osobe, 75% ispitanika uslugu smatra potrebnom
- Besplatna pravna pomoć starijim osobama, 75% ispitanika uslugu smatra potrebnom
- Usluga negovatelja za osobe oboljele od Alzheimerove demencije, 63% ispitanika uslugu smatra potrebnom

USLUGE PODRŠKE FORMALNIM I NEFORMALNIM NJEGOVATELJIMA

Vezano uz starije osobe, ispitivali smo dostupnost socijalnih usluga za formalne i neformalne negovatelje imajući u vidu upravo velike izazove u tom segmentu i negovateljski stres kao socijalni rizik.

Prema mišljenjima ispitanika, sve ove usluge su potrebne, iako su vrlo malo prisutne u lokalnim zajednicama u Hrvatskoj (u svega 10% JLS-ova).

To su usluge psihološke pomoći negovateljima/icama (60% ispitanika uslugu smatra potrebnom) i psihološka pomoć članovima obitelji nemoćnih i dementnih starijih osoba (76% ispitanika uslugu smatra potrebnom).

Grafikon 7. Dostupnost socijalnih usluga za starije osobe u Republici Hrvatskoj

Dostupnost socijalnih usluga za nacionalne manjine i izbjeglice u Republici Hrvatskoj

Sve navedene socijalne usluge za nacionalne manjine i izbjeglice u Republici Hrvatskoj su nedostupne te pojedine usluge ima manje od 15% JLS-ova. Pritom, socijalne usluge za nacionalne manjine uglavnom se odnose na socijalne usluge za Rome. Tamo gdje usluge postoje, one prema mišljenju ispitanika ne podmiruju potrebe stanovništva.

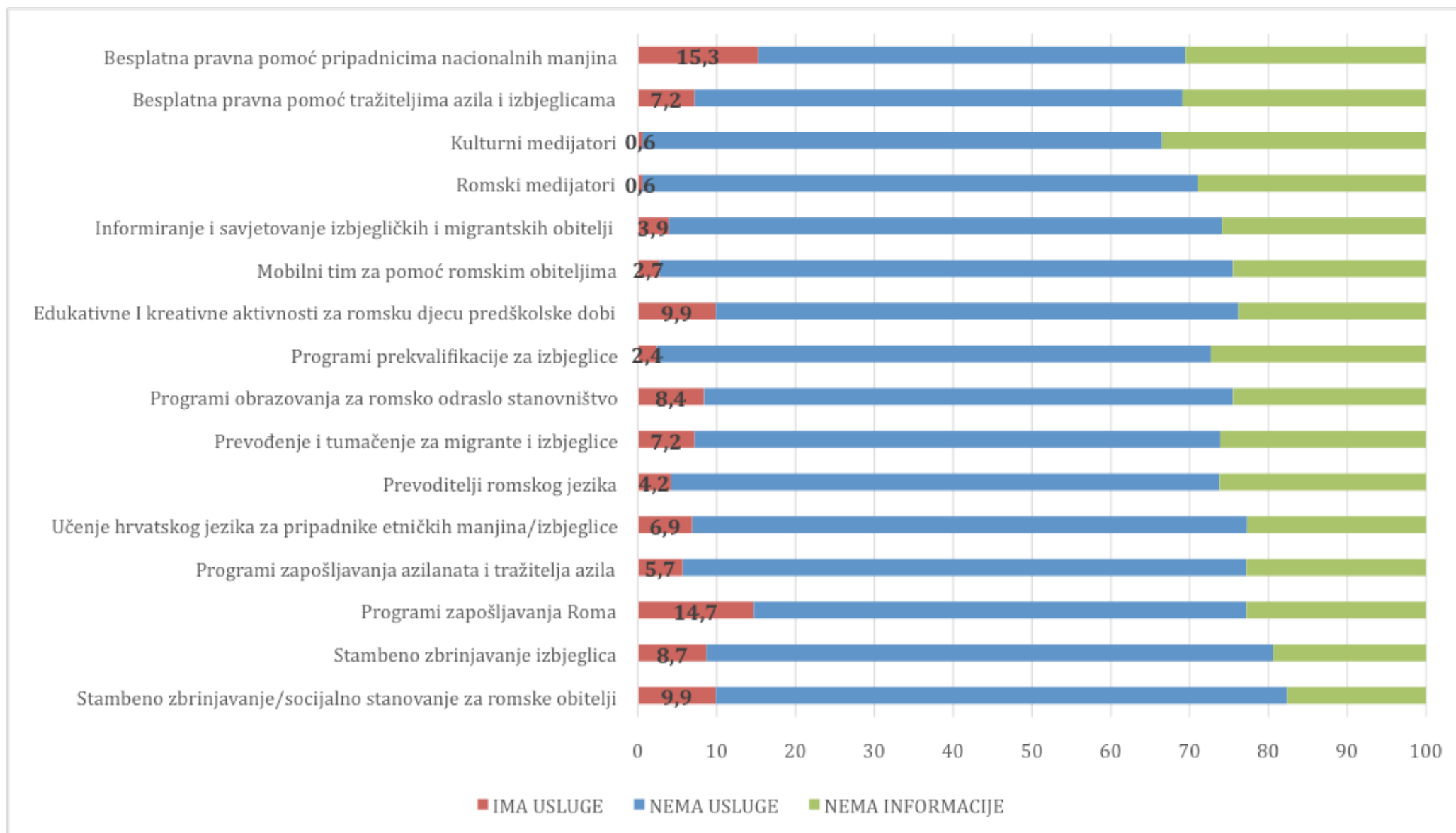
Što se tiče procjene potreba za ovim uslugama, one ukazuju da izrazito malo stručnjaka i predstavnika lokalne samouprave vidi potrebu za istima u njihovim lokalnim zajednicama (Tablica 2), te nešto je viša razina prepoznatih potreba za uslugama za pripadnike romske nacionalne manjine (posebno u sektoru obrazovanja i zapošljavanja), u odnosu na usluge za izbjeglice i migrante.

Tablica 2. Procjena potreba za socijalne usluge za nacionalne manjine i izbjeglice u RH

SOCIJALNA USLUGA	% STRUČNJAKA KOJI USLUGU SMATRAJU POTREBNOM
Stambeno zbrinjavanje/socijalno stanovanje za romske obitelji	12,1
Stambeno zbrinjavanje izbjeglica	4,2
Programi zapošljavanja Roma	10,7
Programi zapošljavanja azilanata i tražitelja azila	3,0
Učenje hrvatskog jezika za pripadnike etničkih manjina/izbjeglice	8,7
Prevoditelji romskog jezika	3,9
Prevođenje i tumačenje za migrante i izbjeglice	6,5
Programi obrazovanja za romsko odraslo stanovništvo	10,9
Programi prekvalifikacije za izbjeglice	3,9
Edukativne i kreativne aktivnosti za romsku djecu predškolske dobi	15,5
Mobilni tim za pomoć romskim obiteljima	15,5
Informiranje i savjetovanje izbjegličkih i migrantskih obitelji	6,6
Romski medijatori	13,3
Kulturni medijatori	14,8
Besplatna pravna pomoć tražiteljima azila i izbjeglicama	8,4
Besplatna pravna pomoć pripadnicima nacionalnih manjina	18,3

Što se tiče procjene potreba za ovim uslugama, one ukazuju da izrazito malo stručnjaka i predstavnika lokalne samouprave vidi potrebu za istima u njihovim lokalnim zajednicama (Tablica 2), te nešto je viša razina prepoznatih potreba za uslugama za pripadnike romske nacionalne manjine (posebno u sektoru obrazovanja i zapošljavanja), u odnosu na usluge za izbjeglice i migrante.

Grafikon 8. Dostupnost socijalnih usluga za nacionalne manjine i izbjeglice u Republici Hrvatskoj

REGIONALNE I LOKALNE RAZLIKE U DOSTUPNOSTI SOCIJALNIH USLUGA U REPUBLICI HRVATSKOJ

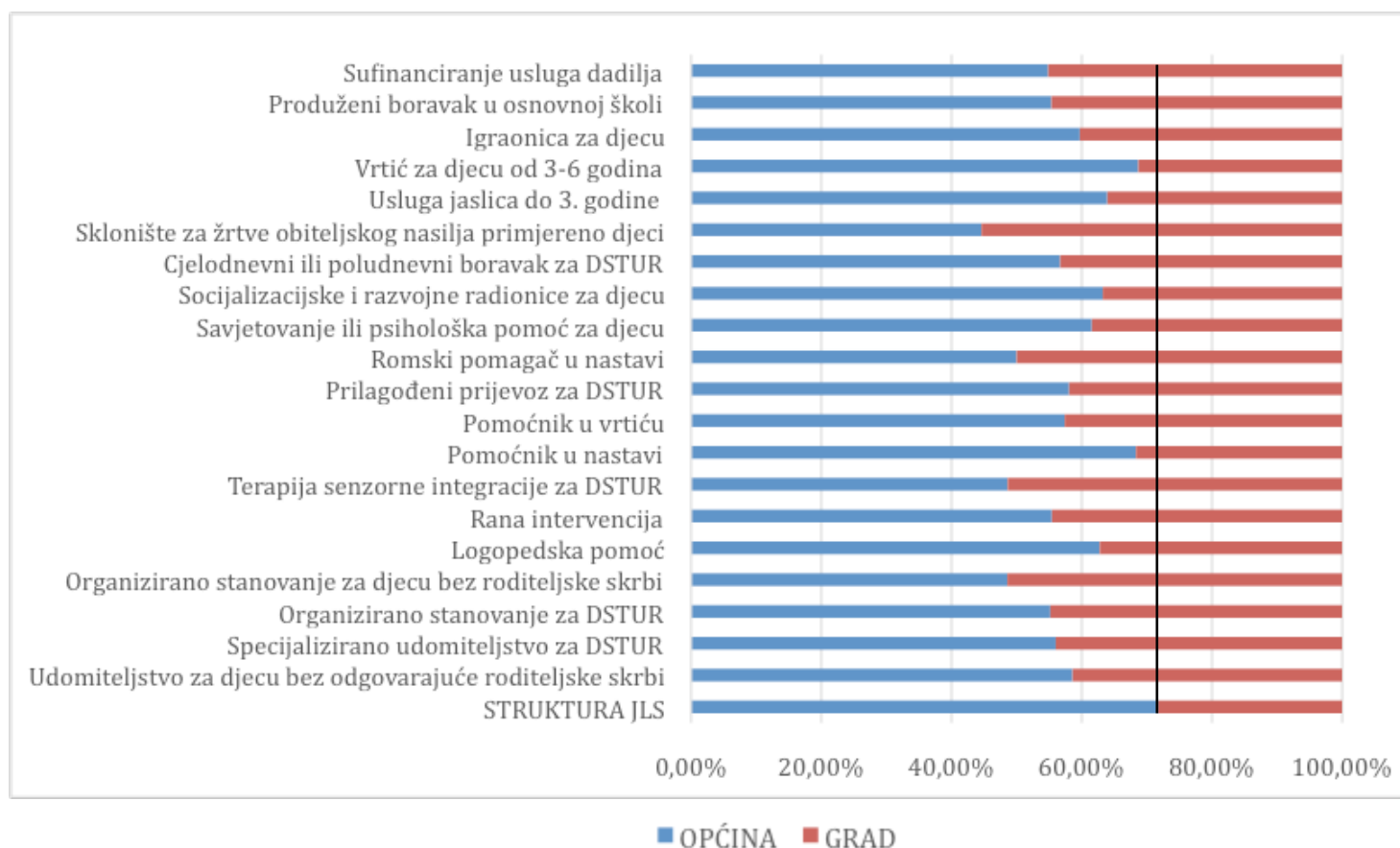
Razlike u dostupnosti socijalnih usluga za različite društvene skupine proučavali smo s obzirom na određena obilježja jedinice lokalne samouprave.

Tako su utvrđene razlike u dostupnosti socijalnih usluga s obzirom na to:

- ima li JLS status općine ili grada
- indeks razvijenosti JLS
- u kojoj se regiji nalazi JLS
- udaljenost JLS od županijskog središta
- broj stanovnika JLS

Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za djecu u Republici Hrvatskoj

U našem uzorku većina JLS (72%) ima status općine, dok status grada ima njih 28%. Vertikalna linija na grafikonu označava kako bi distribucija dostupnosti socijalnih usluga izgledala da je jednaka u JLS-ovima sa statusom općine i grada.

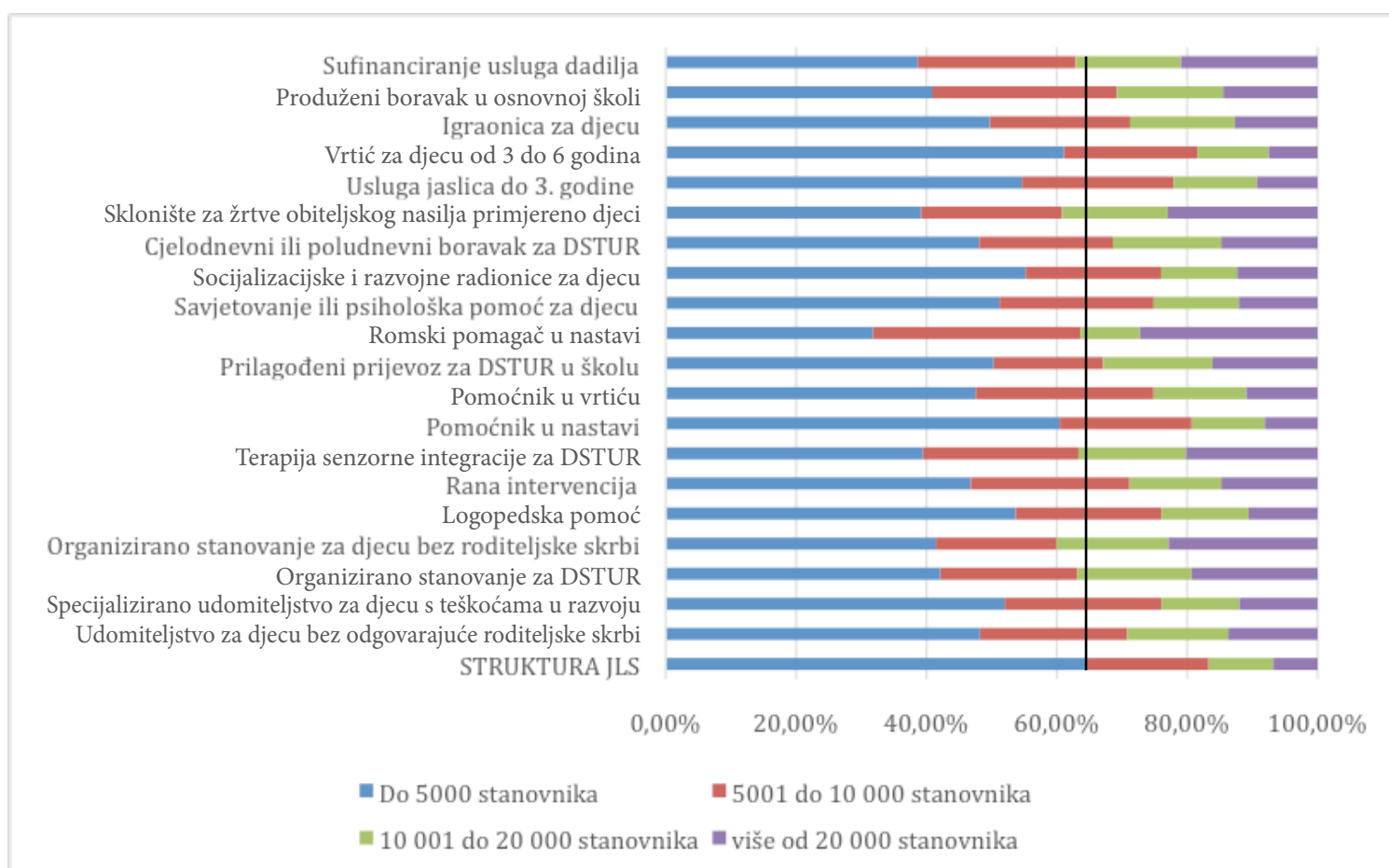

Grafikon 9. Raspodjela dostupnosti usluga za djecu za stanovništvo u ruralnim (OPĆINA) ili urbanim (GRAD) sredinama

No, unatoč tomu što su općine izrazito zastupljene u uzorku, udio općina čijem je stanovništvu dostupna određena usluga značajno je manji od udjela JLS sa statusom općine u ukupnom uzorku (Grafikon 9). Na svim uslugama za djecu ove razlike su statistički značajne te se jasno može zaključiti kako će gradske sredine češće imati dostupne usluge za djecu u odnosu na općine u kojima su usluge za djecu rjeđe.

Najmanji jaz postoji u onim uslugama koje su najzastupljenije te se njihova dostupnost "prelila" u većoj mjeri na općine kao ruralne sredine (logopedska pomoć, pomoćnik u nastavi, vrtić, jaslice). Očekivano, najveći jaz se događa u onim uslugama koje su na nacionalnoj razini najmanje dostupne pa se i češće pojavljuju u urbanim sredinama.

Ove razlike potvrđuju se i s obzirom na veličinu JLS i to na način da će se smanjivati dostupnost socijalnih usluga za djecu u JLS veličine do 5000 stanovnika, a povećavati dostupnost u manjim, srednjim i velikim gradovima (Grafikon 10) (relativno prema njihovim udjelima u uzorku).

Grafikon 10. Raspodjela dostupnosti usluga za djecu s obzirom na broj stanovnika

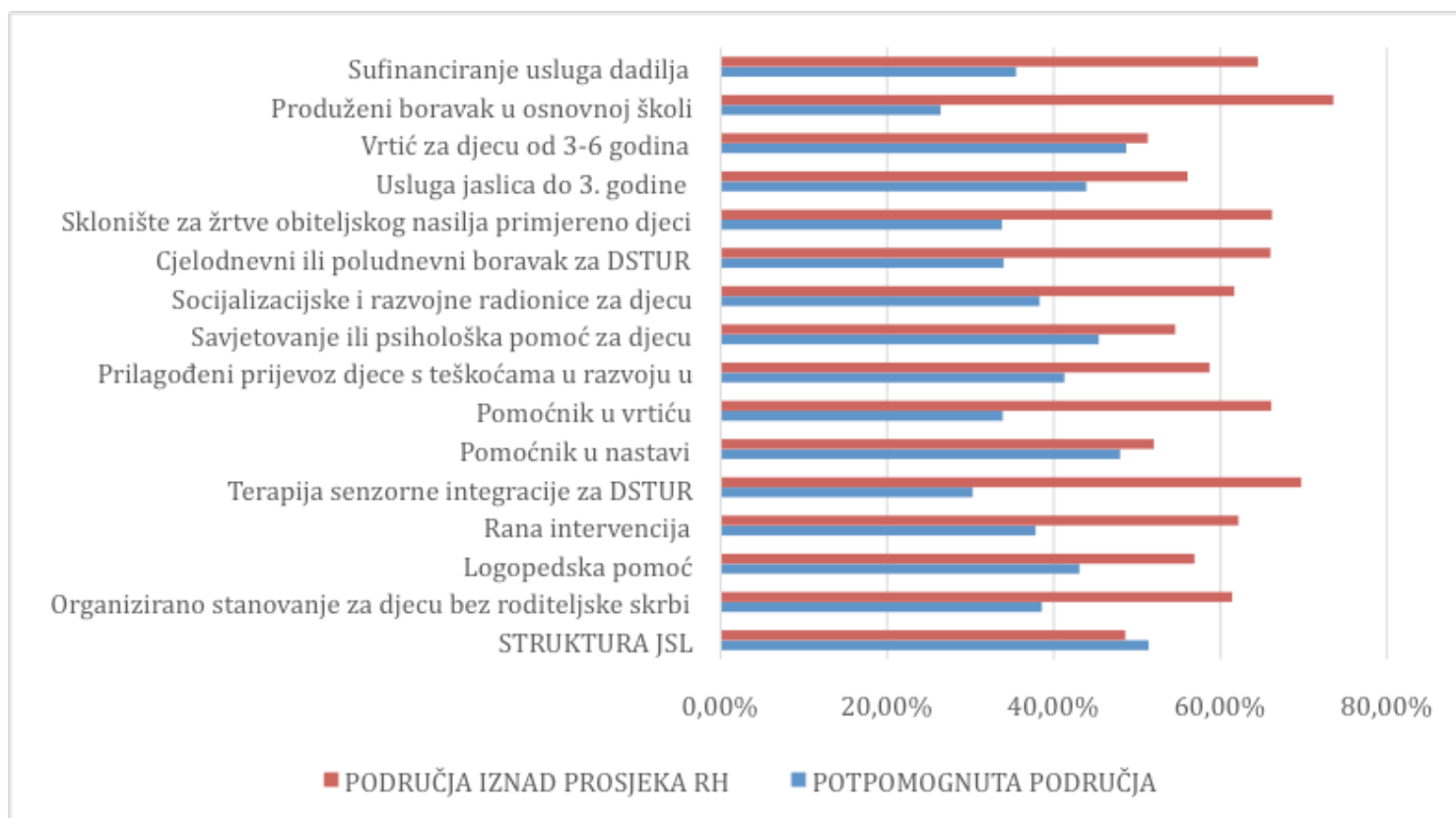
Kada dostupnost usluga za djecu uspoređujemo na razini regija, za dio usluga gube se statistički značajne razlike utvrđene ranije. U Tablici 3. prikazana je struktura dostupnih usluga za djecu sukladno regionalnoj pripadnosti.

Tablica 3. Struktura dostupnih usluga za djecu sukladno regionalnoj pripadnosti.

USLUGE ZA DJECU	Panonska Hrvatska	Jadranska Hrvatska	Sjeverna Hrv. i Grad Zagreb
STRUKTURA JLS	34,40%	36,70%	28,90%
Udomiteljstvo za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi	31,55%	23,81%	44,64%
Specijalizirano udomiteljstvo za djecu s teškoćama u razvoju	34,00%	22,00%	44,00%
Organizirano stanovanje za djecu (do 18. god.) s teškoćama u razvoju	45,61%	24,56%	29,82%
Terapija senzorne integracije za djecu s teškoćama u razvoju	27,52%	44,95%	27,52%
Pomoćnik u nastavi	33,33%	36,76%	29,91%
Pomoćnik u vrtiću	21,86%	41,53%	36,61%
Prilagođeni prijevoz djece s teškoćama u razvoju u školu	29,03%	36,77%	34,19%
Romski pomagač u nastavi	22,73%	18,18%	59,09%
Cjelodnevni ili poludnevni boravak za djecu s teškoćama u razvoju	26,28%	43,59%	30,13%
Usluga jaslica do 3. godine	29,64%	36,43%	33,93%
Produženi boravak u osnovnoj školi	23,90%	40,88%	35,22%
Sufinanciranje usluga dadilja	24,19%	32,26%	43,55%

S obzirom na ukupni udio JLS u uzorku, u Panonskoj regiji dostupnija nego u drugim regijama je *usluga organiziranog stanovanja za djecu s teškoćama u razvoju*; u Jadranskoj regiji dostupnije nego u drugim regijama su *usluge senzorne integracije za djecu s teškoćama u razvoju*, *pomoćnika u vrtiću* i *produženi boravak u osnovnoj školi*; u Sjevernoj Hrvatskoj i Gradu Zagrebu dostupnije nego u drugim regijama su *usluge udomiteljstvo za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi*; *specijalizirano udomiteljstvo za djecu s teškoćama u razvoju*; *romski pomagač u nastavi*; *produženi boravak u osnovnoj školi* i *sufinanciranje usluga dadilja*.

Razlike u dostupnost usluga za djecu postoje i s obzirom na razinu razvijenosti jedinice lokalne samouprave. Brojne usluge za djecu manje su dostupne stanovnicima na potpomognutim područjima Republike Hrvatske (Grafikon 11).

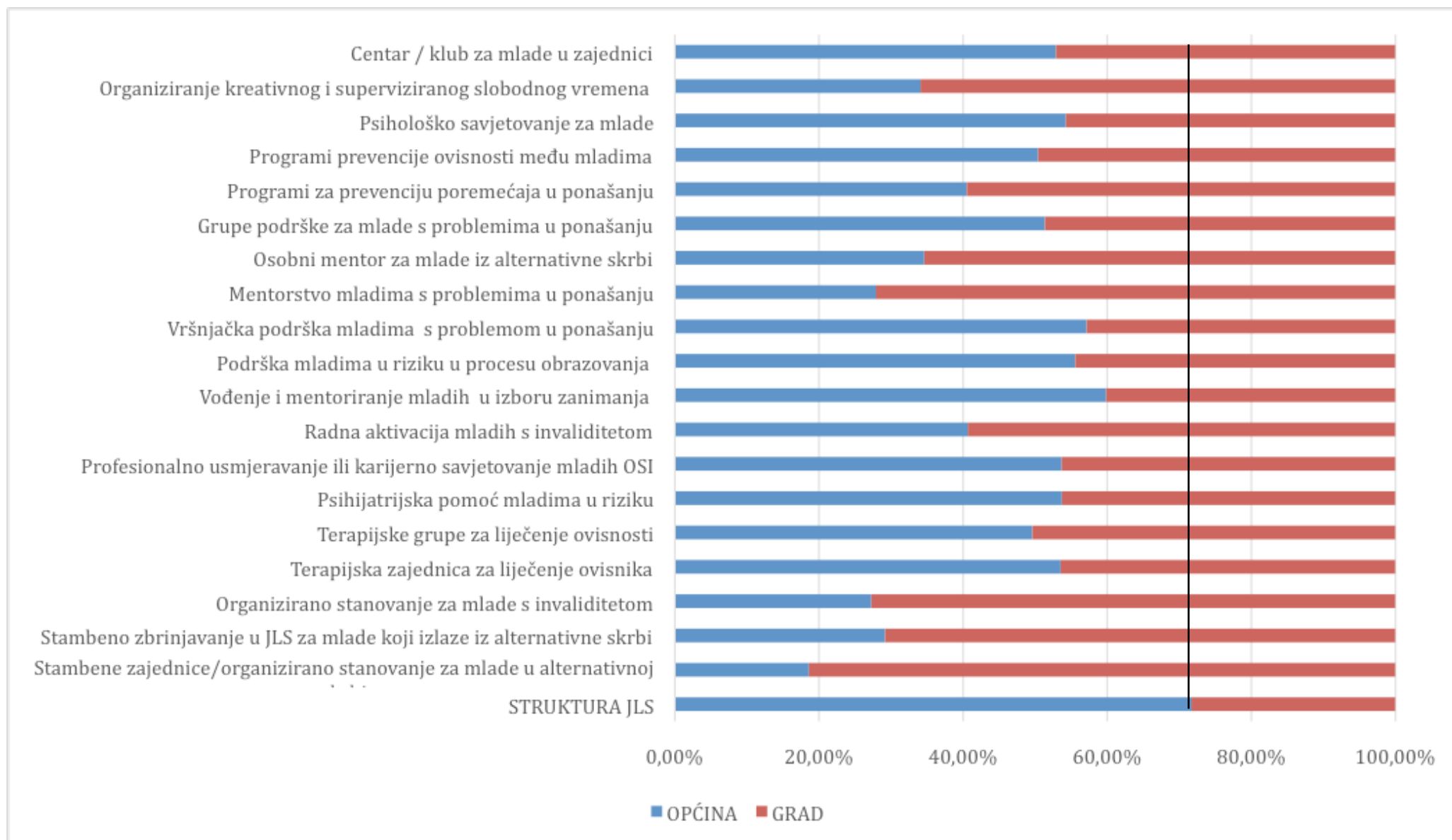

Grafikon 11. Dostupnost usluga za djecu u potpomognutim područjima i područjima koja su po indeksu razvijenosti iznad prosjeka RH

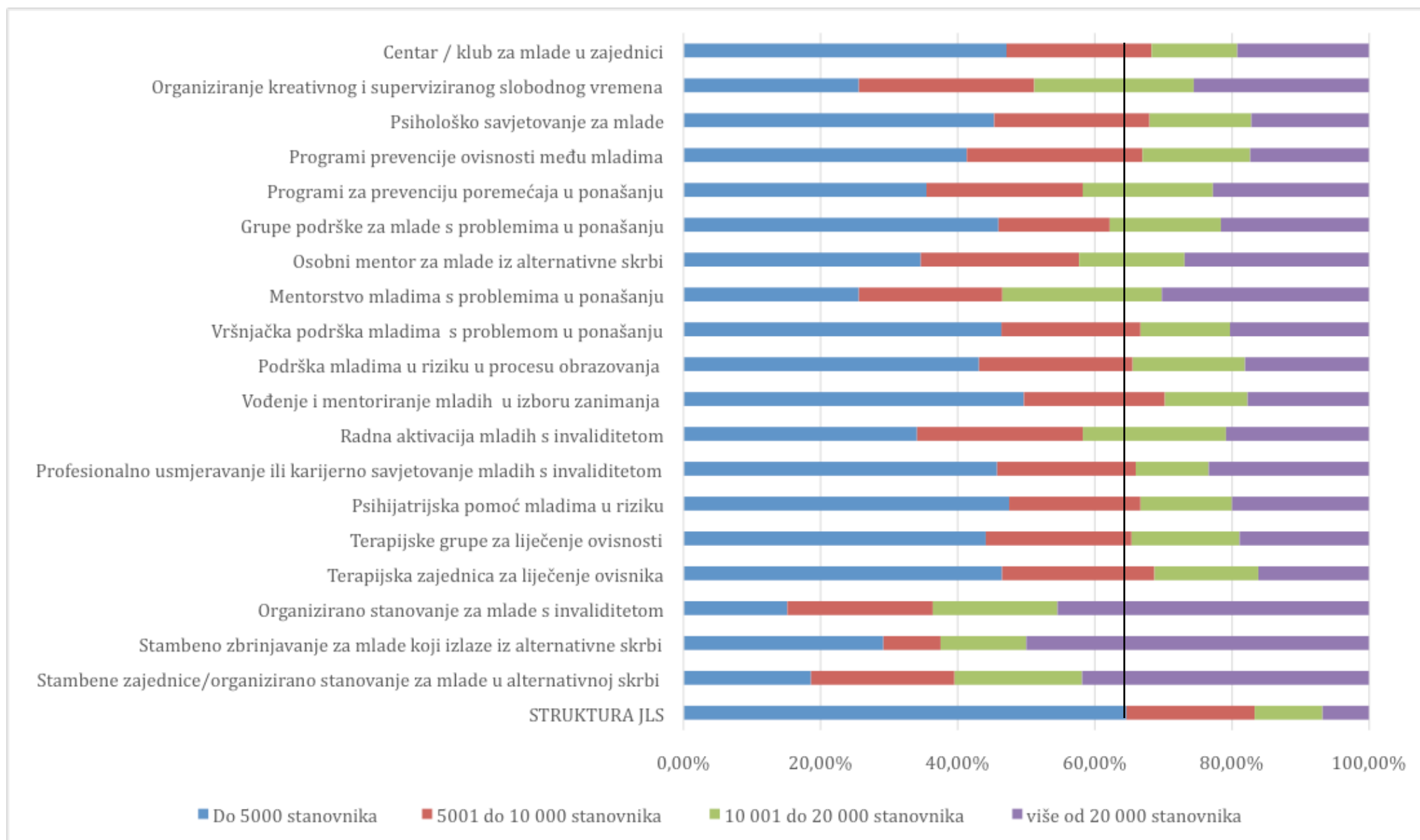
Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za mlade u Republici Hrvatskoj

Što se tiče razlika u dostupnosti s obzirom na to radi li se o urbanoj ili ruralnoj sredini, nalazimo slične rezultate kao i kod razlika u dostupnosti usluga za djecu (Grafikon 12). Dostupnost socijalnih usluga za mlade se statistički značajno razlikuje među općinama i gradovima i to na način da će gradske sredine imati češće dostupne socijalne usluge za mlade, dok je to rjeđe u općinama. Ovdje je jaz čak i izraženiji nego kod dostupnosti usluga za djecu. Tako je čitav niz usluga koje su češće dostupne u gradovima, poput: stambene zajednice/organiziranog stanovanja za mlade u alternativnoj skrbi; stambenog zbrinjavanja u JLS za mlade koji izlaze iz alternativne skrbi; organiziranog stanovanja za mlade s invaliditetom; terapijske grupe za liječenje ovisnosti; radne aktivacije mladih s invaliditetom; mentorstva mladima s problemima u ponašanju; osobnog mentora za mlade iz alternativne skrbi; programa za prevenciju poremećaja u ponašanju; organiziranja kreativnog i superviziranog slobodnog vremena.

Utvrđene razlike još se više produbljuju kada promatramo dostupnost usluga za mlade u jedinicama lokalne samouprave s različitim brojem stanovnika (Grafikon 13). U tom segmentu vidljivo je kako brojne usluge za mlade puno češće postoje u većim gradovima, tj. onima sa više od 20 000 stanovnika, u odnosu na njihov udio u uzorku JLS-ova (6.8%). Posebice se to odnosi na usluge za mlade u ranjivom položaju, poput smještaja za mlade u skrbi ili mentorstva za mlade s problemima u ponašanju.

Grafikon 12. Raspodjela dostupnosti usluga za mlade za stanovništvo u ruralnim (OPĆINA) ili urbanim (GRAD) sredinama

Grafikon 13. Raspodjela dostupnosti usluga za mlade s obzirom na broj stanovnika

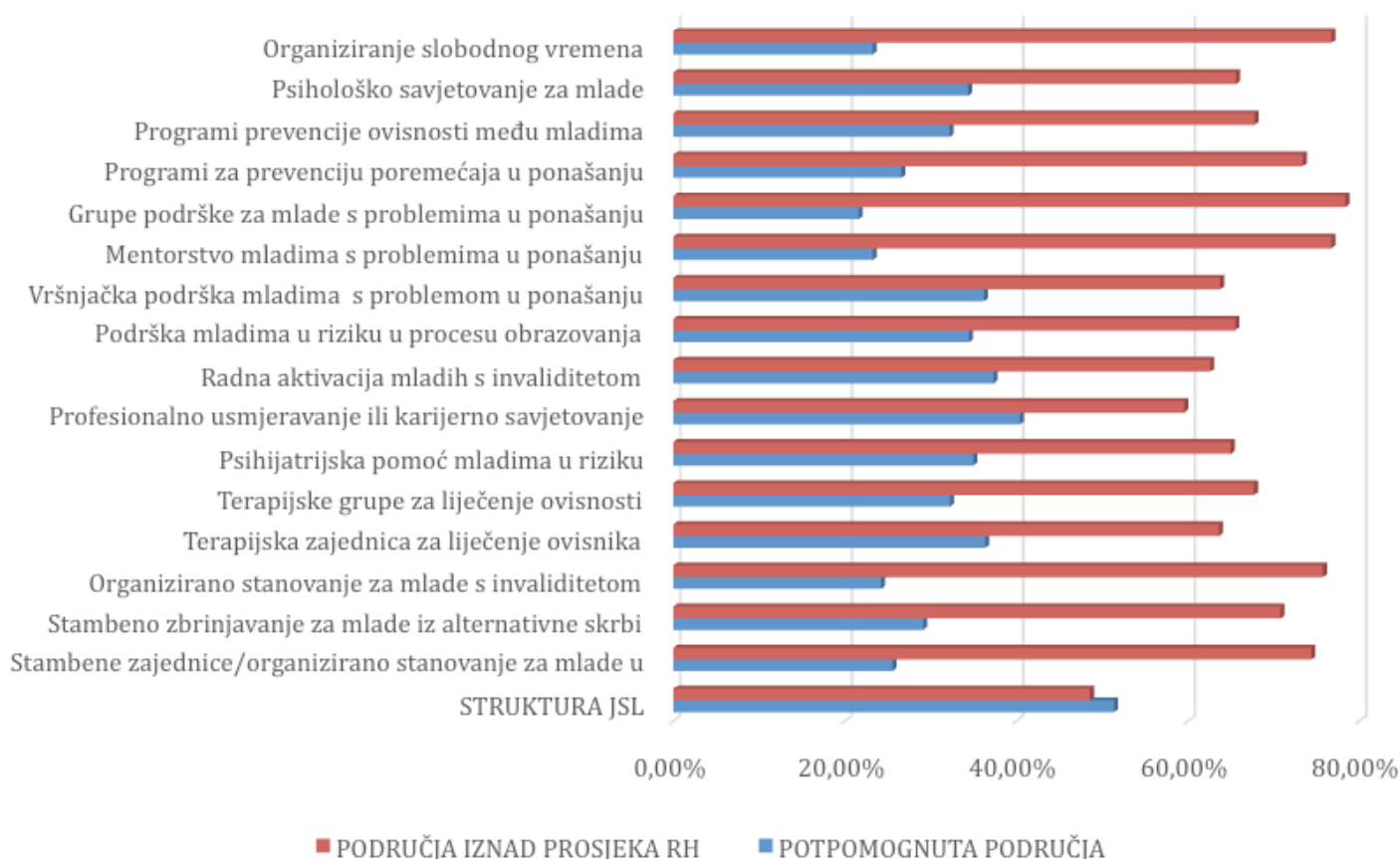
Što se tiče regionalnih razlika, one su prikazane u Tablici 4. te se može zaključiti kako regionalne razlike postoje kod dostupnosti usluga za mlade u ranjivom položaju (mladi s problemima ovisnosti, mladi s invaliditetom i mladi iz skrbi). Pritom su usluge za mlade s problemima u ponašanju i problemima ovisnosti dostupnije u Jadranskoj Hrvatskoj, a usluge stambenog zbrinjavanja za mlade iz skrbi i podrška u izboru zanimanja mladima s invaliditetom u Sjevernoj Hrvatskoj i Gradu Zagrebu.

Tablica 4. Struktura dostupnih usluga za mlade sukladno regionalnoj pripadnosti.

	Panonska Hrvatska	Jadranska Hrvatska	Sjeverna Hrv. i Grad Zagreb
STRUKTURA JLS	34,40%	36,70%	28,90%
Stambeno zbrinjavanje u stanovima u vlasništvu JLS za mlade koji izlaze iz alternativne skrbi	37,50%	25,00%	37,50%
Terapijska zajednica za liječenje ovisnika	26,26%	45,45%	28,28%
Terapijske grupe za liječenje ovisnosti	24,41%	41,73%	33,86%
Profesionalno usmjeravanje ili karijerno savjetovanje mladih s invaliditetom	26,60%	30,85%	42,55%
Programi za prevenciju poremećaja u ponašanju	22,78%	49,37%	27,85%
Programi prevencije ovisnosti među mladima	23,14%	44,63%	32,23%
Psihološko savjetovanje za mlade	22,66%	44,53%	32,81%

U odnosu na djecu, dostupnost usluga za mlade još je manja u potpomognutim područjima (Grafikon 14), a osobito za mlade s problemima u ponašanju.

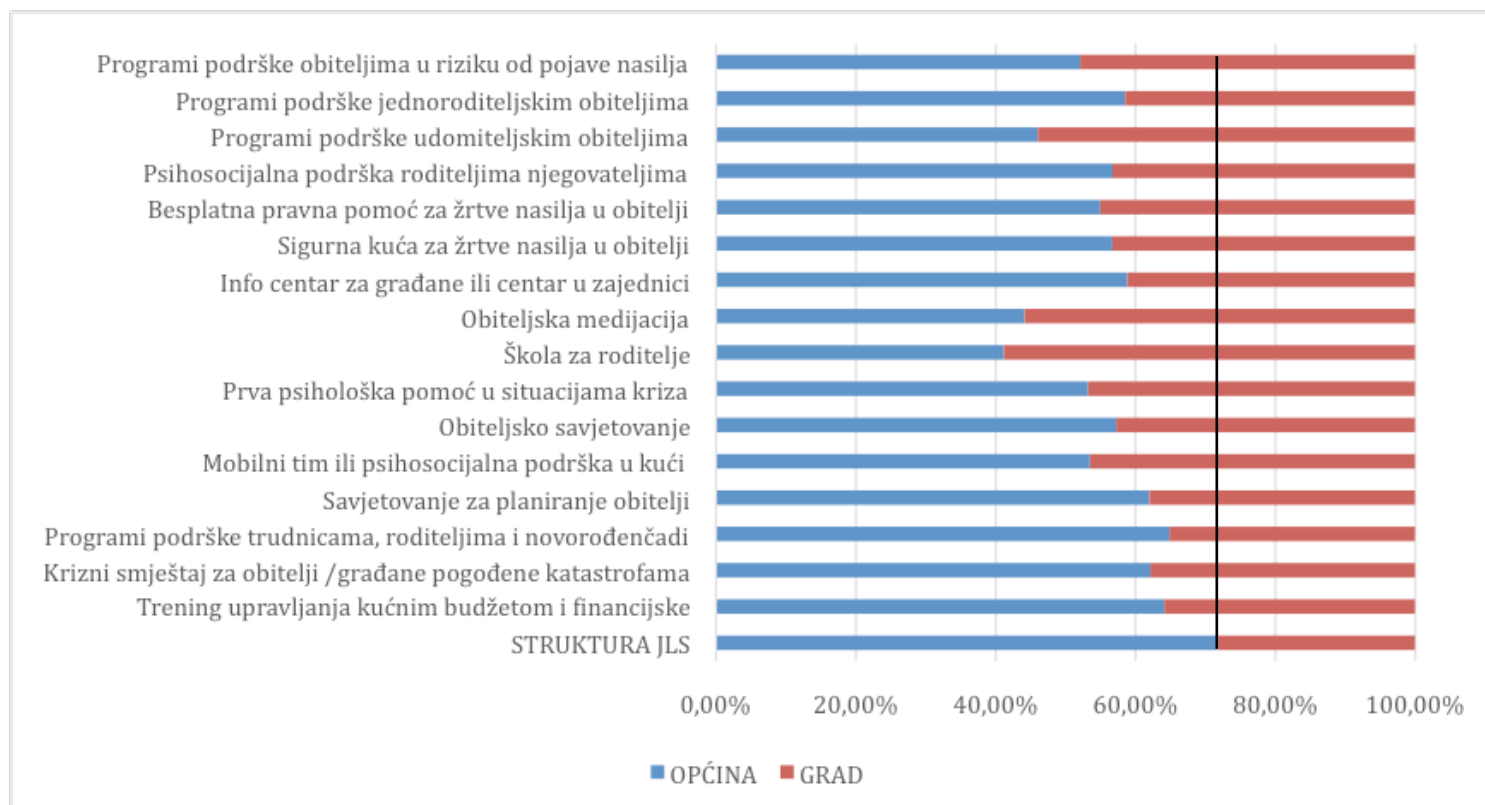

Grafikon 14. Dostupnost usluga za mlade u potpomognutim područjima i područjima koja su po indeksu razvijenosti iznad prosjeka RH.

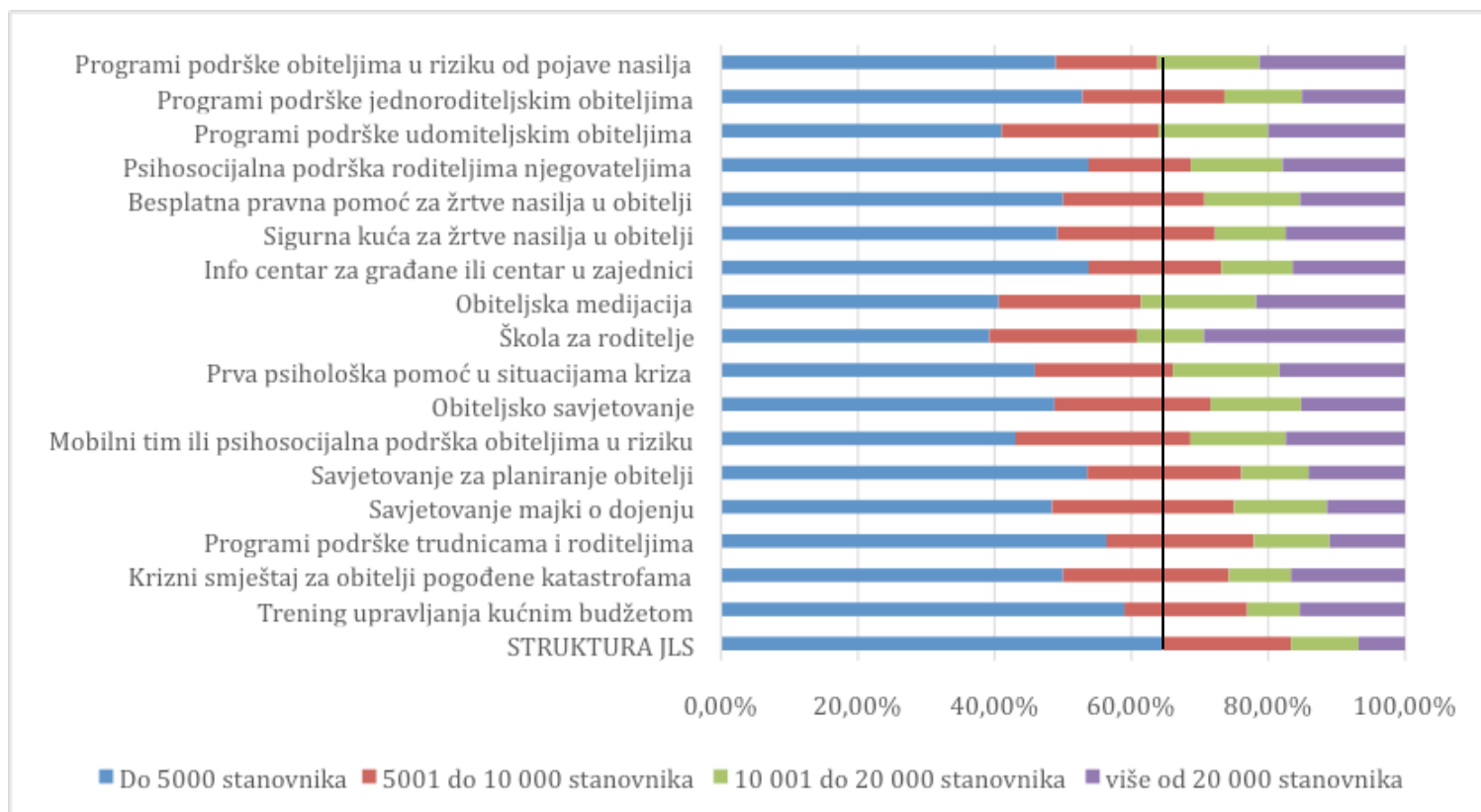
Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za obitelji u riziku u Republici Hrvatskoj

Gradovi i općine u našem uzorku statistički se značajno razlikuju u dostupnosti socijalnih usluga za obitelji u riziku na očekivani način, tj. usluge su češće dostupne u urbanim sredinama, iako su urbane sredine čine tek 28% uzorka (Grafikon 15). Jedine dvije usluge gdje takvih razlika nema jest *Trening upravljanja kućnim budžetom i podizanje financijske pismenosti* koja je najrjeđe dostupna usluga za obitelji u ukupnom uzorku; te Savjetovanje za planiranje obitelji. Treba napomenuti da se na razini općeg uzorka, nekoliko usluga dominantno pruža u urbanim sredinama. To su usluge: škola za roditelje; obiteljska medijacija te programi podrške udomiteljskim obiteljima.

Grafikon 15. Raspodjela dostupnosti usluga za obitelji u riziku u ruralnim (OPĆINA) ili urbanim (GRAD) sredinama

Iste razlike pronalazimo kada promatramo dostupnost usluga za obitelji u riziku u općinama/gradovima s obzirom na broj stanovnika (Grafikon 16). Te razlike nisu toliko izražene kao što je slučaj s uslugama za mlade, ali treba istaknuti da su stanovnicima u većim gradovima s više od 20 000 stanovnika češće dostupne usluge prevencije i psihosocijalne podrške (poput škola za roditelje, medijacije, savjetovališta i drugo).

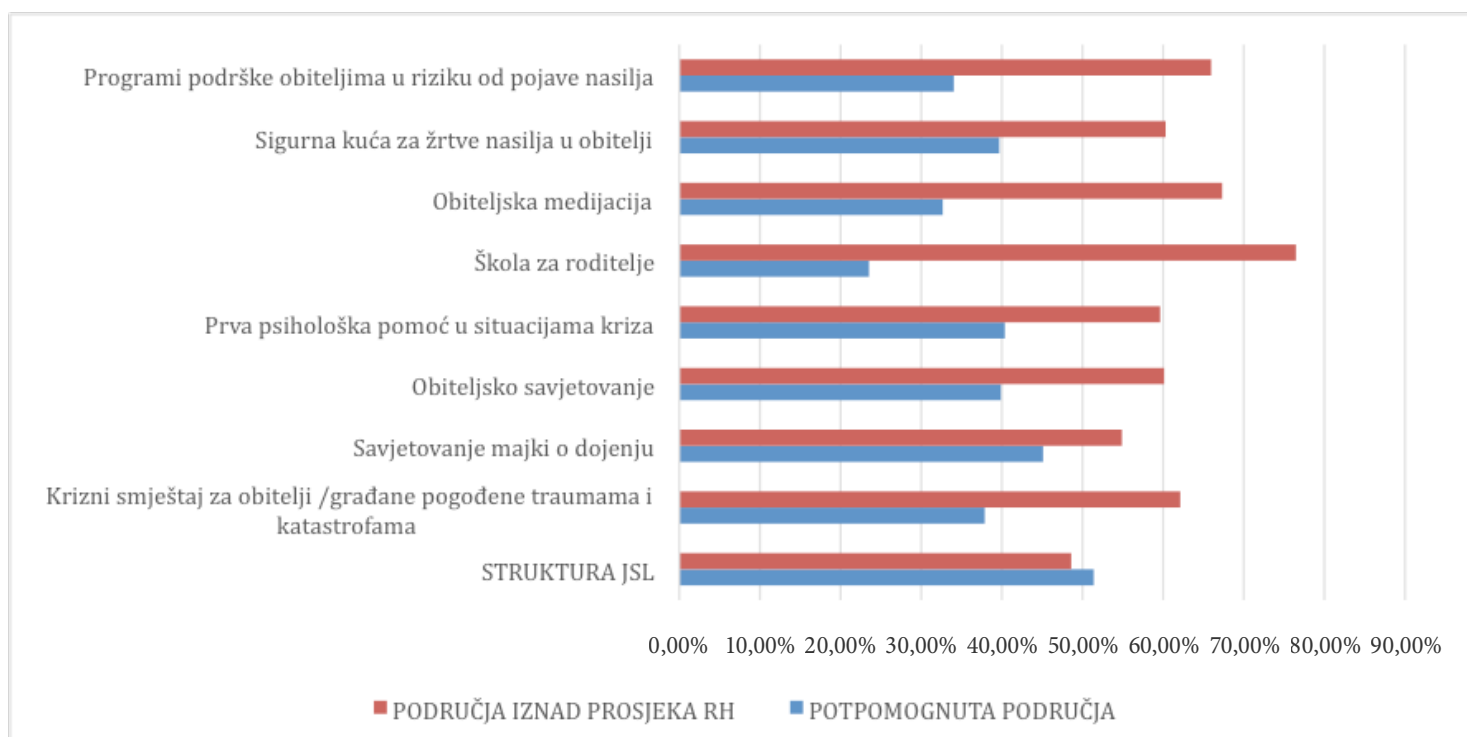
Grafikon 16. Raspodjela dostupnosti usluga za obitelji u riziku s obzirom na broj stanovnika

Dostupnost određenih usluga se statistički značajno razlikuje prema regionalnoj pripadnosti (Tablica 5) pri čemu su različite usluge za obitelji češće dostupne u Sjevernoj Hrvatskoj i Gradu Zagrebu.

Tablica 5. Struktura dostupnih usluga za obitelji u riziku sukladno regionalnoj pripadnosti.

	Panonska Hrvatska	Jadranska Hrvatska	Sjeverna Hrv. i Grad Zagreb
STRUKTURA JLS	34,40 %	36,70 %	28,90 %
Krizni smještaj za obitelji /građane pogođene traumama i katastrofama	27,27%	25,76%	46,97 %
Savjetovanje majki o dojenju	30,98%	32,61%	36,41 %
Savjetovanje za planiranje obitelji	22,54%	33,80%	43,66 %
Obiteljsko savjetovanje	26,58%	36,08%	37,34 %
Škola za roditelje	15,69%	49,02 %	35,29 %
Besplatna pravna pomoć za žrtve nasilja u obitelji	30,00%	34,00%	36,00 %
Programi podrške udomiteljskim obiteljima	29,00%	25,00%	46,00 %
Programi podrške jednoroditeljskim obiteljima	18,87%	35,85%	45,28 %
Programi podrške obiteljima u riziku od pojave nasilja	14,89%	40,43%	44,68 %

Kod dijela usluga za obitelji, potvrđene su očekivane razlike kako je dostupnost veća u područjima koja su razvijena iznad prosjeka Hrvatske (Grafikon 17). Za ostale usluge za obitelji u riziku utvrđene razlike nisu statistički značajne.

Grafikon 17. Dostupnost usluga za obitelji u riziku u potpomognutim područjima i područjima koja su po indeksu razvijenosti iznad prosjeka RH.

Potpomognuta područja u Hrvatskoj oskudijevaju edukativnim i savjetovanišnim uslugama koje mogu prevenirati pojavu i daljnje produbljivanje obiteljskih rizika, uključujući one vezane uz roditeljstvo, ali i usluge namijenjene zaštiti žrtava obiteljskog nasilja.

Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za građane u siromaštvu u Republici Hrvatskoj

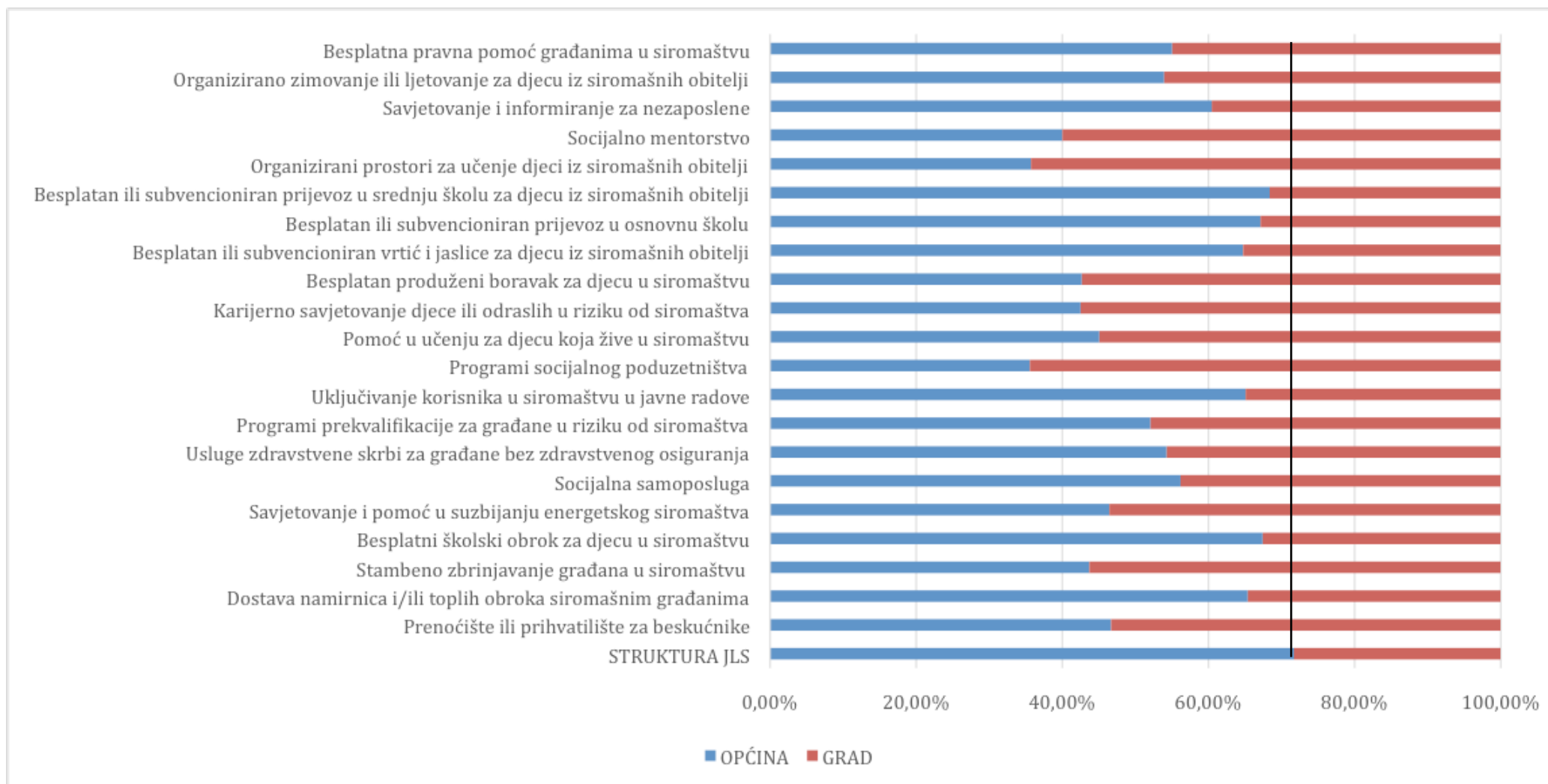
Iako je siromaštvo u Hrvatskoj češće u ruralnim sredinama, ponovno pronalazimo da su statistički značajno češće usluge dostupne građanima u siromaštvu u urbanim u odnosu na ruralne sredine (Grafikon 18). Izuzetak čine tek dvije usluge *Besplatni školski obrok za djecu u siromaštvu* te *Besplatan ili subvencioniran prijevoz u srednju školu za djecu iz siromašnih obitelji* gdje je dostupnost ovih usluga proporcionalna udjelu općina i gradova u ukupnom uzorku.

Značajan je dio usluga koje su na razini ukupnog uzorka dostupnije građanima u siromaštvu iz urbanih sredina, a adresiraju multidimenzionalni fenomen siromaštva.

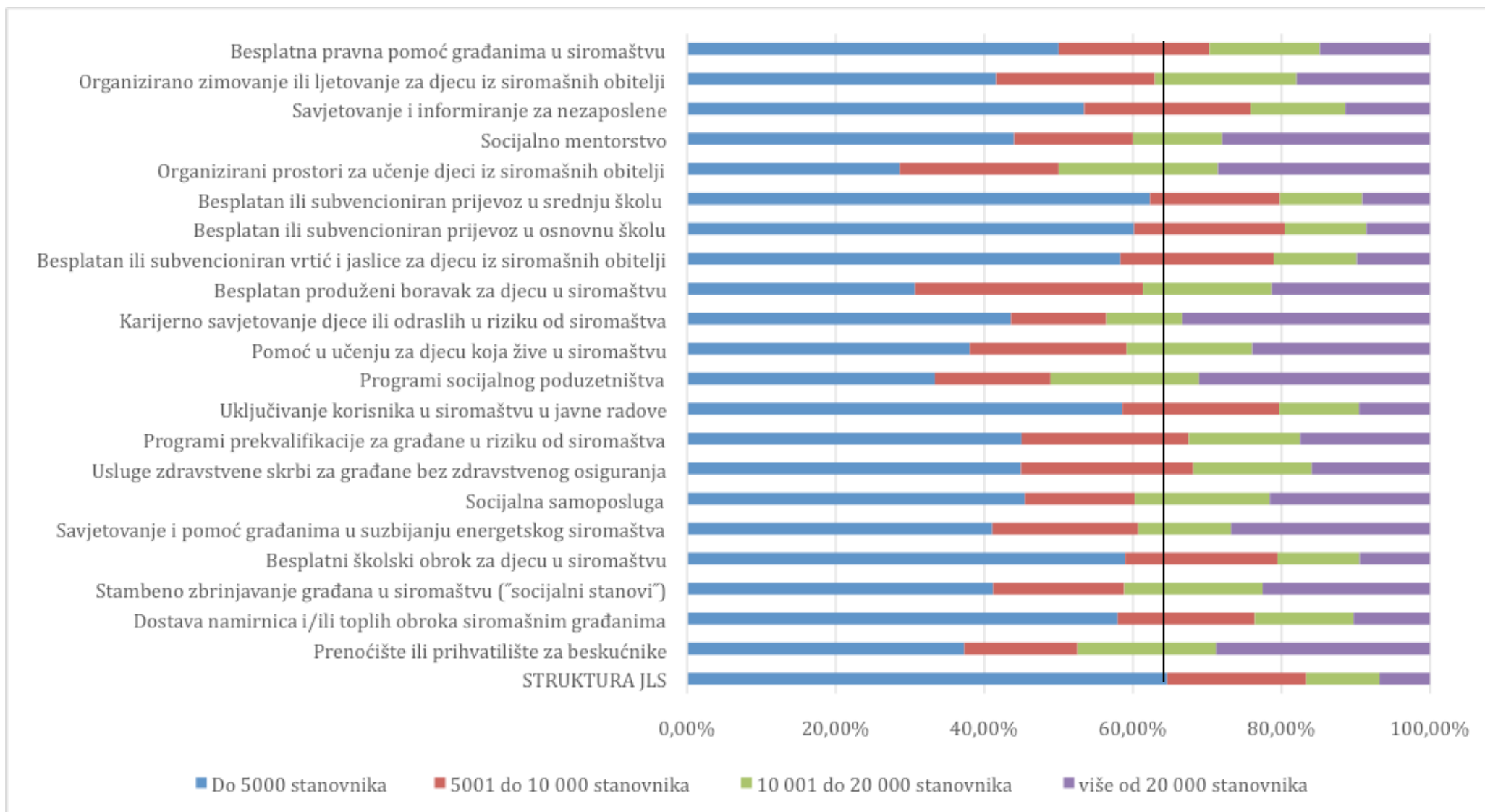
To su usluge: *Prenočište ili prihvatilište za beskućnike*; *Stambeno zbrinjavanje građana u siromaštvu*; *Savjetovanje i pomoć u suzbijanju energetske siromaštva*; *Programi socijalnog poduzetništva*; *Pomoć u učenju za djecu koja žive u siromaštvu*; *Karijerno savjetovanje djece ili odraslih u riziku od siromaštva*; *Besplatan produženi boravak za djecu u siromaštvu*; *Organizirani prostori za učenje djece iz siromašnih obitelji*; *Socijalno mentorstvo*.

Navedene razlike potvrđuju se i kada uspoređujemo dostupnost u općinama/gradovima s obzirom na broj stanovnika, te na temelju podataka svakako možemo zaključiti kako će građani u siromaštvu najviše dostupnih usluga imati upravo u najvećim gradovima (s više od 20.000 stanovnika), gdje je razina siromaštva najniža (Grafikon 19).

Posebice je to vidljivo kod usluga podrške u radnoj aktivaciji, smještaja osoba u riziku od beskućništva, suzbijanja energetske siromaštva, podrške u obrazovanju djece i socijalnog mentorstva, tj. kod usluga koje su važne za višedimenzionalno razumijevanje i adresiranje problema siromaštva.

Grafikon 18. Raspodjela dostupnosti usluga za građane u siromaštvu u ruralnim (OPĆINA) ili urbanim (GRAD) sredinama

Grafikon 19. Raspodjela dostupnosti usluga za građane u siromaštvu s obzirom na veličinu JLS

Usluge za građane u siromaštvu su različito dostupne u različitim regijama (Tablica 6). No, razlike nisu na strani niti jedne regije, a moglo bi se zaključiti da su, s obzirom na njihov udio u ukupnom uzorku, čak i podzastupljene u JLS-ovima u Panonskoj Hrvatskoj, koja je najsiromašnija hrvatska regija.

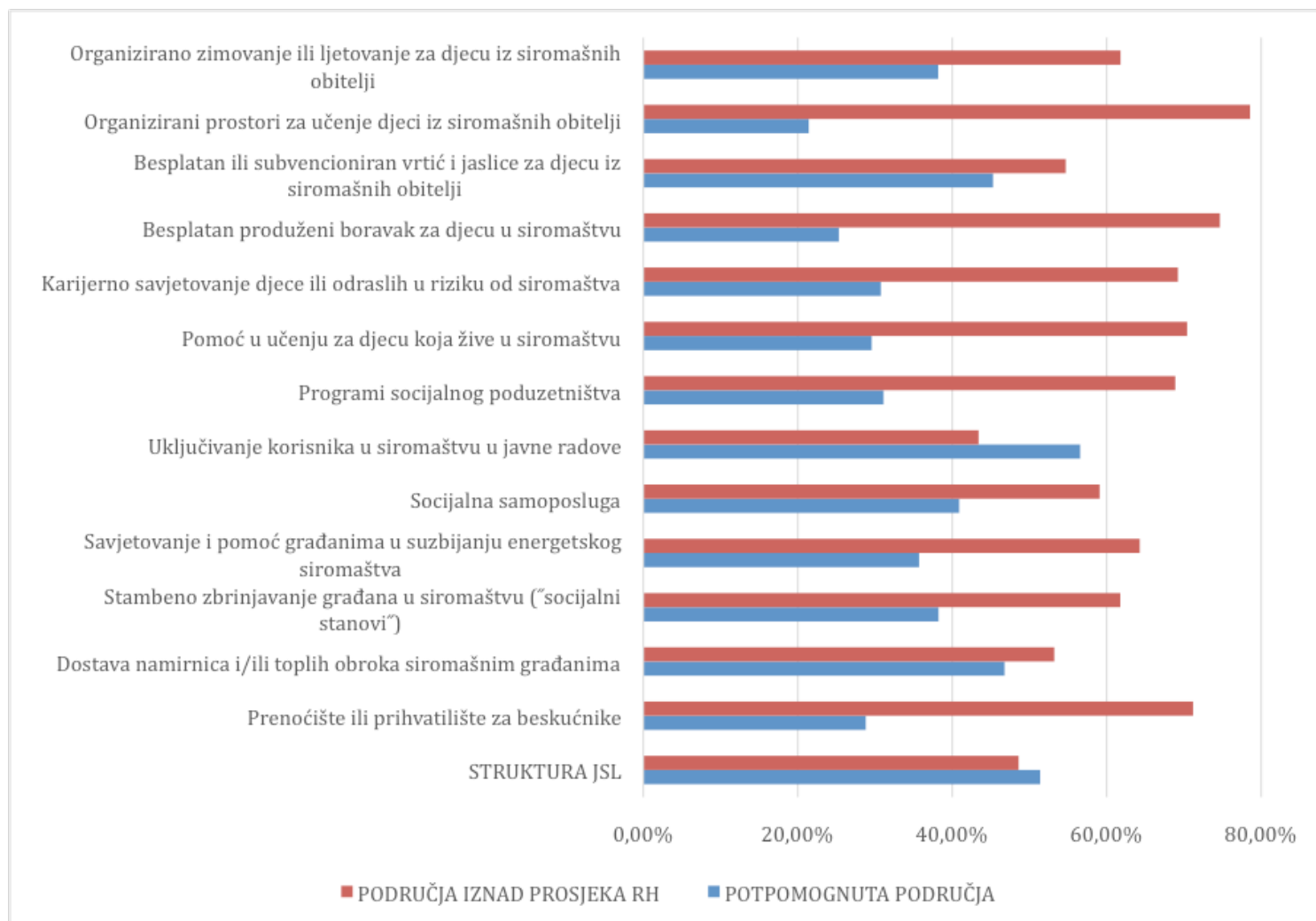
Tablica 6. Struktura dostupnih usluga za građane u siromaštvu sukladno regionalnoj pripadnosti

	Panonska Hrvatska	Jadranska Hrvatska	Sjeverna Hrv. i Grad Zagreb
STRUKTURA JLS	34,40%	36,70%	28,90%
Prenočište ili prihvatilište za beskućnike	30,51%	45,76%	23,73%
Dostava namirnica i/ili toplih obroka siromašnim građanima	34,33%	31,76%	33,91%
Besplatni školski obrok za djecu u siromaštvu	36,12%	28,90%	34,98%
Programi prekvalifikacije za građane u riziku od siromaštva	34,17%	29,17%	36,67%
Uključivanje korisnika u siromaštvu u javne radove	38,25%	29,48%	32,27%
Besplatan produženi boravak za djecu u siromaštvu	26,67%	50,67%	22,67%
Besplatan ili subvencioniran vrtić i jaslice za djecu iz siromašnih obitelji	29,15%	40,81%	30,04%
Besplatan ili subvencioniran prijevoz u osnovnu školu	31,96%	36,77%	31,27%
Besplatan ili subvencioniran prijevoz u srednju školu za djecu iz siromašnih obitelji	33,33%	36,90%	29,76%
Savjetovanje i informiranje za nezaposlene	33,79%	31,51%	34,70%
Organizirano zimovanje ili ljetovanje za djecu iz siromašnih obitelji	33,71%	16,85%	49,44%
Besplatna pravna pomoć građanima u siromaštvu	35,14%	31,76%	33,11%

Iako potpomognuta područja imaju veće stope rizika od siromaštva, istovremeno su u JLS-ovima u ovim područjima rjeđe dostupne socijalne usluge za građane koji se suočavaju s ovim rizikom (Grafikon 20).

Te su razlike statistički značajne i prilično izražene, posebice kada se radi o uslugama podrške djeci u siromaštvu, radne aktivacije građana u siromaštvu, suzbijanju energetske siromaštva te prenočištu/ prihvatilištu za beskućnike. Jedini program koji je dostupniji na potpomognutim područjima jest uključivanje u javne radove, što je moguće posljedica nedostatka radnih mjesta na tzv. otvorenom tržištu rada. U natprosječno razvijenim JLS-ovima su moguće javni radovi manje atraktivni jer su češće prilike za radnu aktivaciju na bolje plaćenim poslovima.

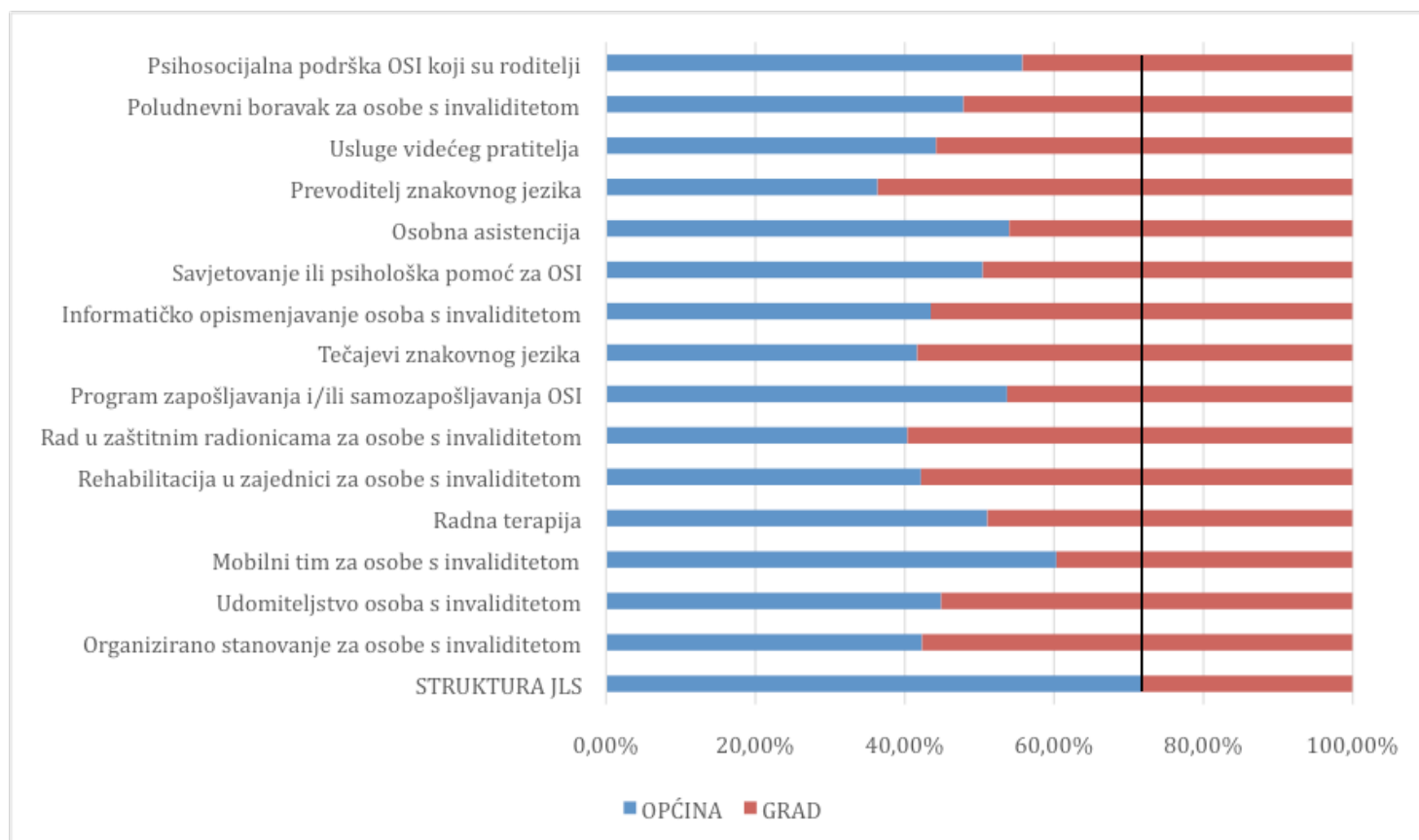

Grafikon 20. Dostupnost usluga za građane u siromaštvu u potpomognutim područjima i područjima koja su po indeksu razvijenosti iznad prosjeka RH.

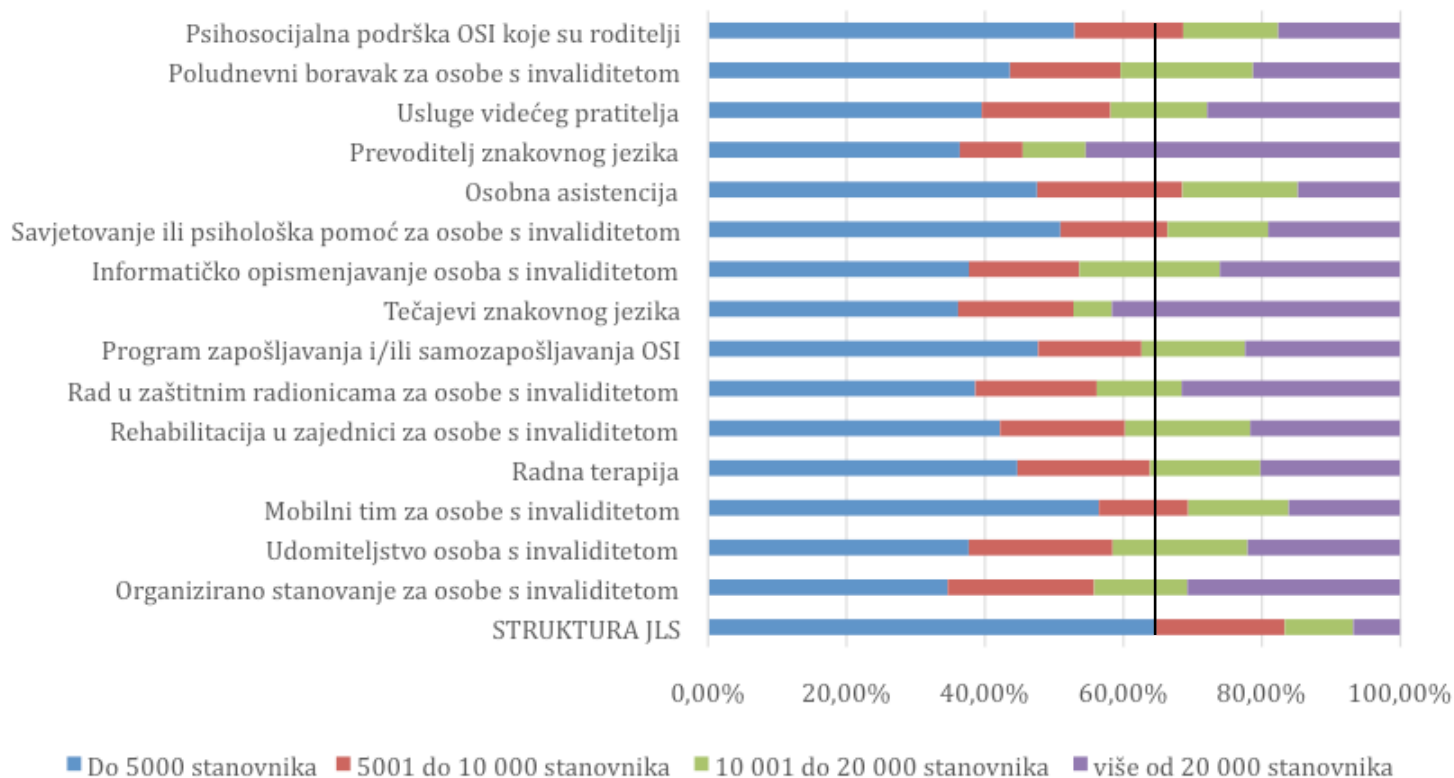
Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za osobe s invaliditetom u Republici Hrvatskoj

Osobe s invaliditetom imaju veću šansu da su im dostupne socijalne usluge ukoliko žive u urbanim, u odnosu na one koji žive u ruralnim sredinama (Grafikon 21). Ove razlike su statistički značajne za sve navedene usluge, s izuzetkom usluge mobilnog tima za osobe s invaliditetom gdje je dostupnost ekvivalentna raspodjeli gradova i općinama u ukupnom uzorku. Inače ta je usluga dostupna u tek 18% JLS u Hrvatskoj.

Grafikon 21. Raspodjela dostupnosti usluga za osobe s invaliditetom u ruralnim (OPĆINA) ili urbanim (GRAD) sredinama

Najveći jaz u dostupnosti usluga uočavamo u uslugama smještaja (*udomiteljstva i organiziranog stanovanja*), što doprinosi izdvajanju osoba s invaliditetom iz njihove lokalne zajednice, ali i u dostupnosti usluga koje su osnova socijalne i ekonomske uključenosti, poput usluga rehabilitacije, podrške u zapošljavanju, informatičkog opismenjavanja, prevoditelja znakovnog jezika i videćeg pratitelja. Dodatno, usluge postaju dostupnije za osobe s invaliditetom koje žive u gradovima s više od 20.000 stanovnika (Grafikon 22).

Grafikon 22. Raspodjela dostupnosti usluga za osobe s invaliditetom s obzirom na broj stanovnika

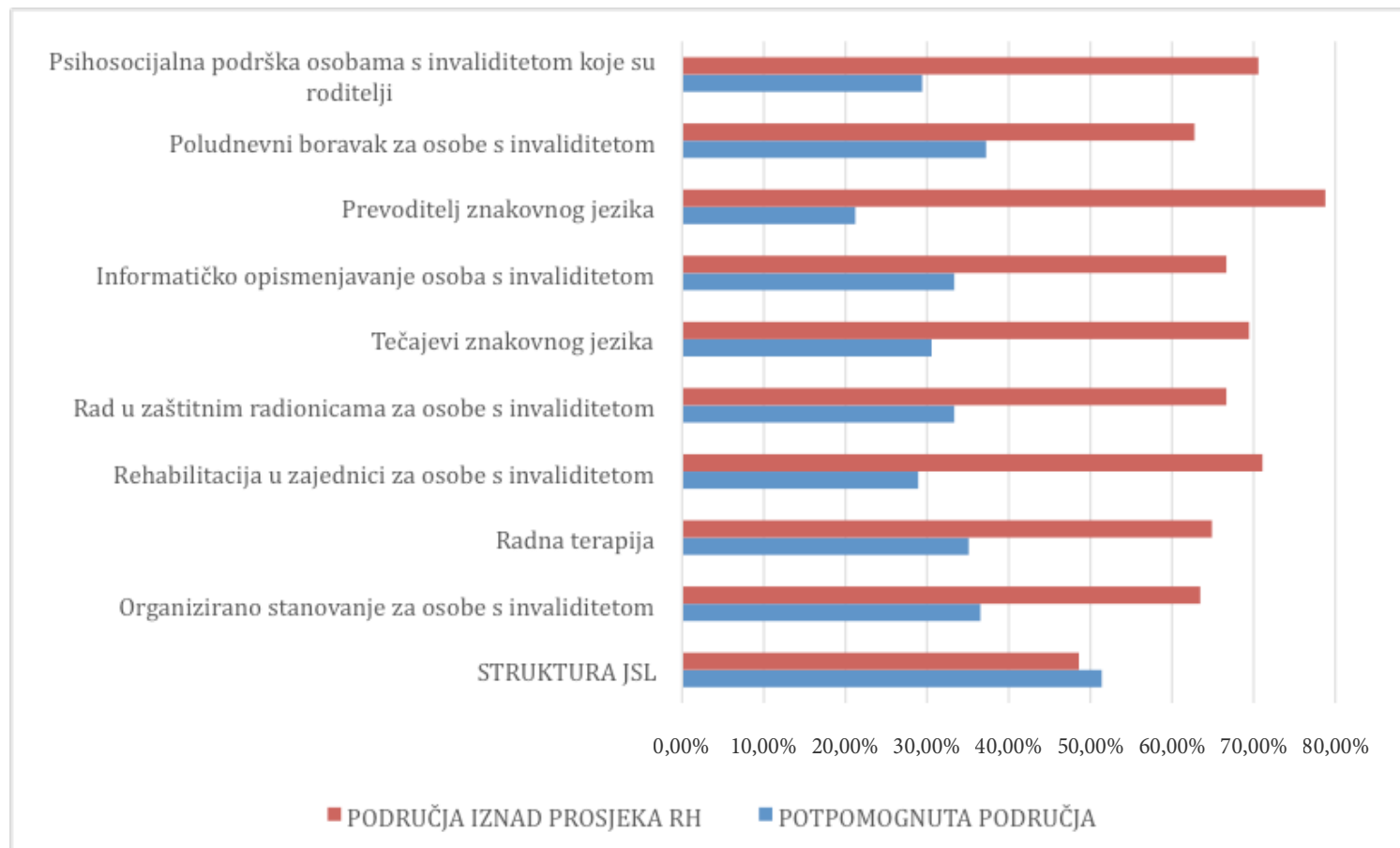
Razlike u dostupnosti se uvelike gube kada ih uspoređujemo između regija (Tablica 7)., te se zadržavaju na svega nekoliko usluga. Tako je udomiteljstvo češće dostupno u JLS u Sjevernoj Hrvatskoj i Zagrebu; osobna asistencija i usluge videćeg pratitelja u JLS u Panonskoj Hrvatskoj; a psihosocijalna podrška roditeljima koji imaju invaliditet češće je dostupna u JLS na području Jadranske Hrvatske.

Tablica 7. Struktura dostupnih usluga za osobe s invaliditetom sukladno regionalnoj pripadnosti

	Panonska Hrvatska	Jadranska Hrvatska	Sjeverna Hrv. i Grad Zagreb
STRUKTURA JLS	34,40%	36,70%	28,90%
Udomiteljstvo osoba s invaliditetom	28,57%	18,18%	53,25%
Osobna asistencija	37,04%	30,25%	32,72%
Usluge videćeg pratitelja	41,86%	23,26%	34,88%
Psihosocijalna podrška osobama s invaliditetom koje su roditelji	21,57%	41,18%	37,25%

I za ovu skupinu korisnika određene usluge su statistički značajno rjeđe dostupne u JLS u potpomognutim područjima, iako je njihov udio u ukupnom uzorku veći (Grafikon 23).

I za ovu skupinu korisnika određene usluge su statistički značajno rjeđe dostupne u JLS u potpomognutim područjima, iako je njihov udio u ukupnom uzorku veći (Grafikon 23).

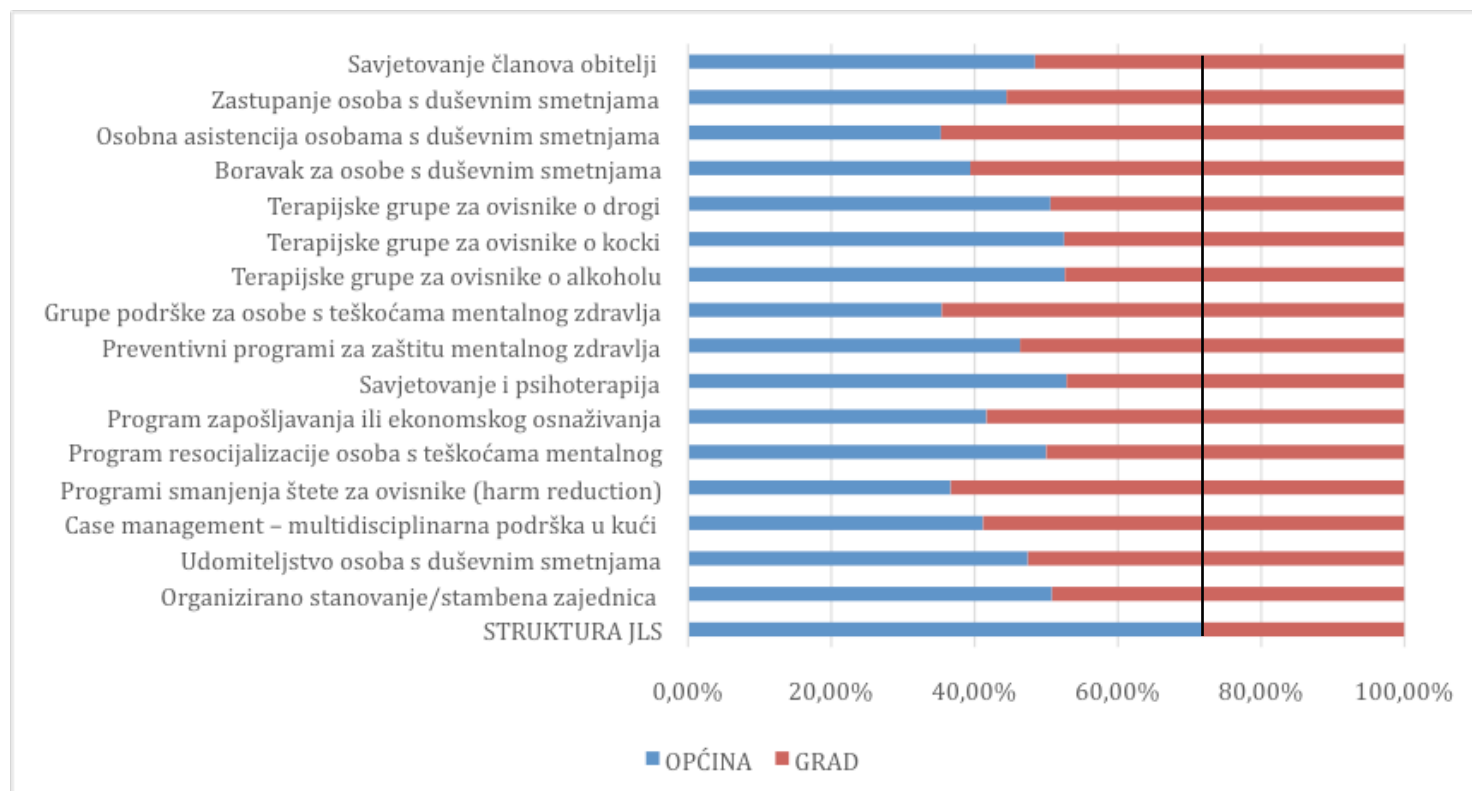

Grafikon 23. Dostupnost usluga za osobe s invaliditetom u potpomognutim područjima i područjima koja su po indeksu razvijenosti iznad prosjeka RH.

Ove razlike su izrazito velike i posebice se odnose na usluge namijenjene uključivanju osoba s invaliditetom u zajednicu kroz uključivanje na tržište rada, prevladavanje komunikacijskih barijera i psihosocijalno osnaživanje.

Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja u Republici Hrvatskoj

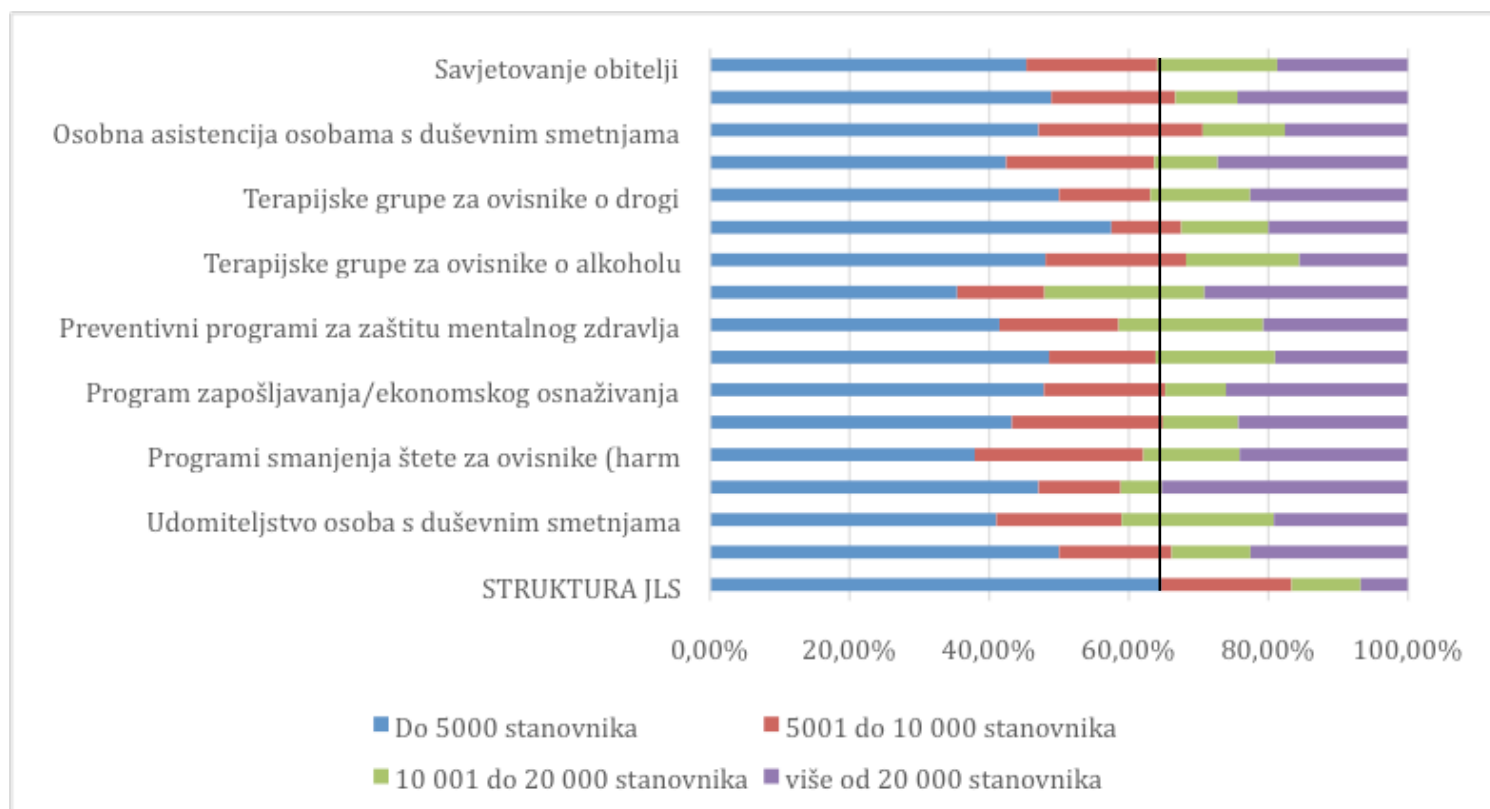
Građani koji imaju različit intenzitet teškoća mentalnog zdravlja, češće će neku od socijalnih usluga moći dobiti ukoliko žive u gradu, nego ako žive u općini, tj. ruralnoj sredini. Ove razlike u dostupnosti statistički su značajne za sve navedene usluge (Grafikon 24).

Grafikon 24. Raspodjela dostupnosti usluga za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja u ruralnim (OPĆINA) ili urbanim (GRAD) sredinama

Osobito su u JLS sa statusom općine rjeđe dostupne usluge za osobe s većim teškoćama mentalnog zdravlja, odnosno za osobe s duševnim smetnjama i ovisnike, poput usluga smještaja, osobne asistencije, boravaka, programa smanjenja štete.

Razlike su još vidljivije kada se uspoređuju gradovi prema broju stanovnika, te su usluge statistički značajno češće u gradovima s više od 20 000 stanovnika, i to usluge primarno namijenjene osobama s većim teškoćama mentalnog zdravlja (Grafikon 25): *Organizirano stanovanje/stambena zajednica za osobe s duševnim smetnjama; Case management – multidisciplinarna podrška u kući osobama s duševnim smetnjama; Programi smanjenja štete za ovisnike (harm reduction); Program resocijalizacije ovisnika ili osoba s teškoćama mentalnog zdravlja nakon hospitalizacije; Program zapošljavanja ili ekonomskog osnaživanja osoba s teškoćama mentalnog zdravlja; Grupe podrške za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja; Terapijske grupe za ovisnike o drogi; Dnevni boravak ili Klub za osobe s duševnim smetnjama u zajednici; Zastupanje osoba s duševnim smetnjama.*

Grafikon 25. Raspodjela dostupnosti usluga za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja s obzirom na broj stanovnika

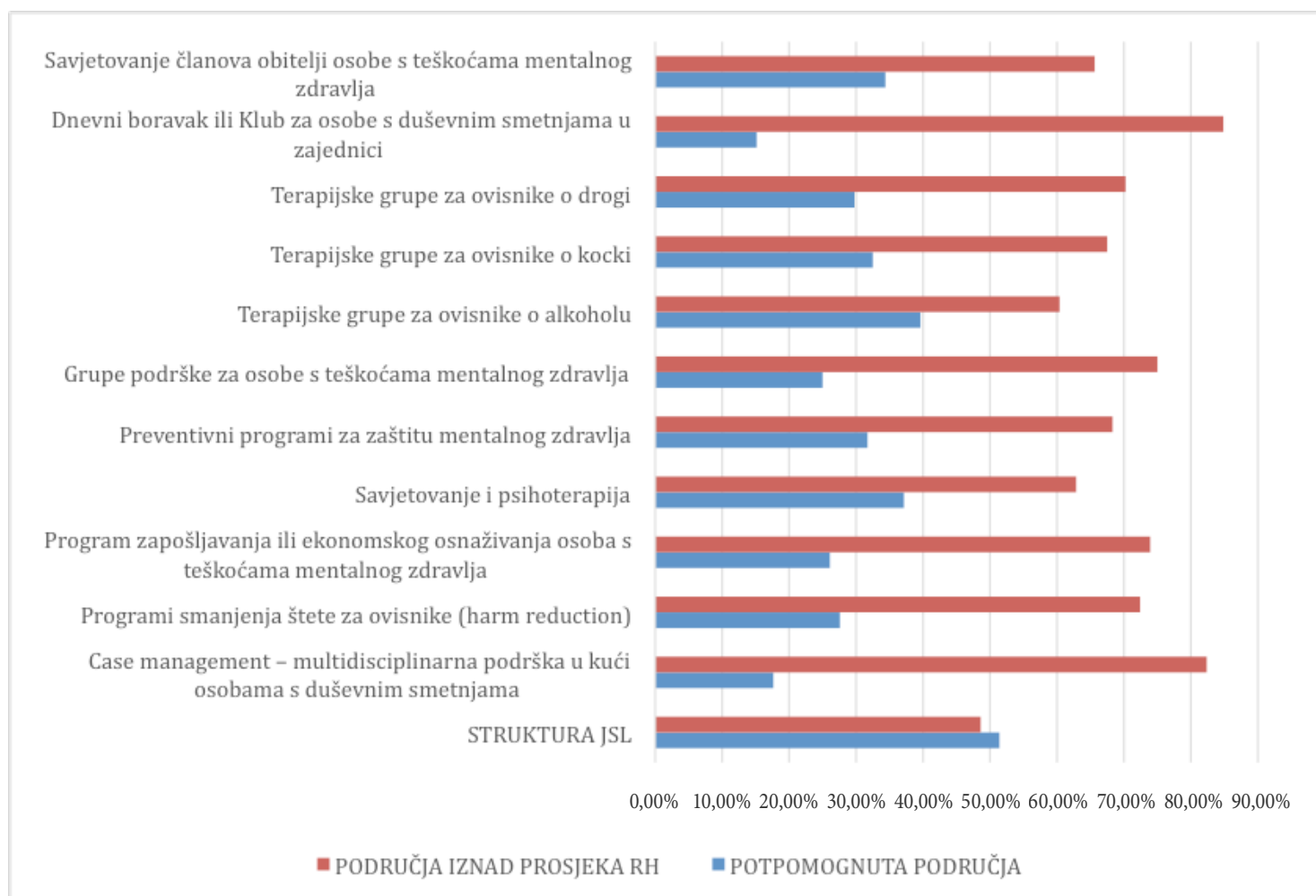
Dostupnost određenih usluga općeg tipa (savjetovanje) ili ciljano za osobe s duševnim smetnjama različita je s obzirom na regionalnu pripadnost (Tablica 8). Tako su usluge češće u JLS u Jadranskoj Hrvatskoj (tamo gdje su razlike statistički značajne), osim za udomiteljstvo koje je češće u JLS u Sjevernoj Hrvatskoj i Gradu Zagrebu.

Tablica 8. Struktura dostupnih usluga za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja sukladno regionalnoj pripadnosti

	Panonska Hrvatska	Jadranska Hrvatska	Sjeverna Hrv. i Grad Zagreb
STRUKTURA JLS	34,40%	36,70%	28,90%
Udomiteljstvo osoba s duševnim smetnjama	26,92%	15,38%	57,69%
Preventivni programi za zaštitu mentalnog zdravlja	23,17%	39,02%	37,80%
Terapijske grupe za ovisnike o drogi	25,00%	45,24%	29,76%
Dnevni boravak ili Klub za osobe s duševnim smetnjama u zajednici	21,21%	57,58%	21,21%
Zastupanje osoba s duševnim smetnjama	20,00%	46,67%	33,33%
Savjetovanje članova obitelji osobe s teškoćama mentalnog zdravlja	23,44%	43,75%	32,81%

Pritom, ove usluge su najrjeđe dostupne građanima u JLS u Panonskoj Hrvatskoj.

Razlike u dostupnosti su statistički značajne i izrazite i kada uspoređujemo potpomognuta područja i područja s indeksom razvijenosti iznad nacionalnog prosjeka (Grafikon 26).

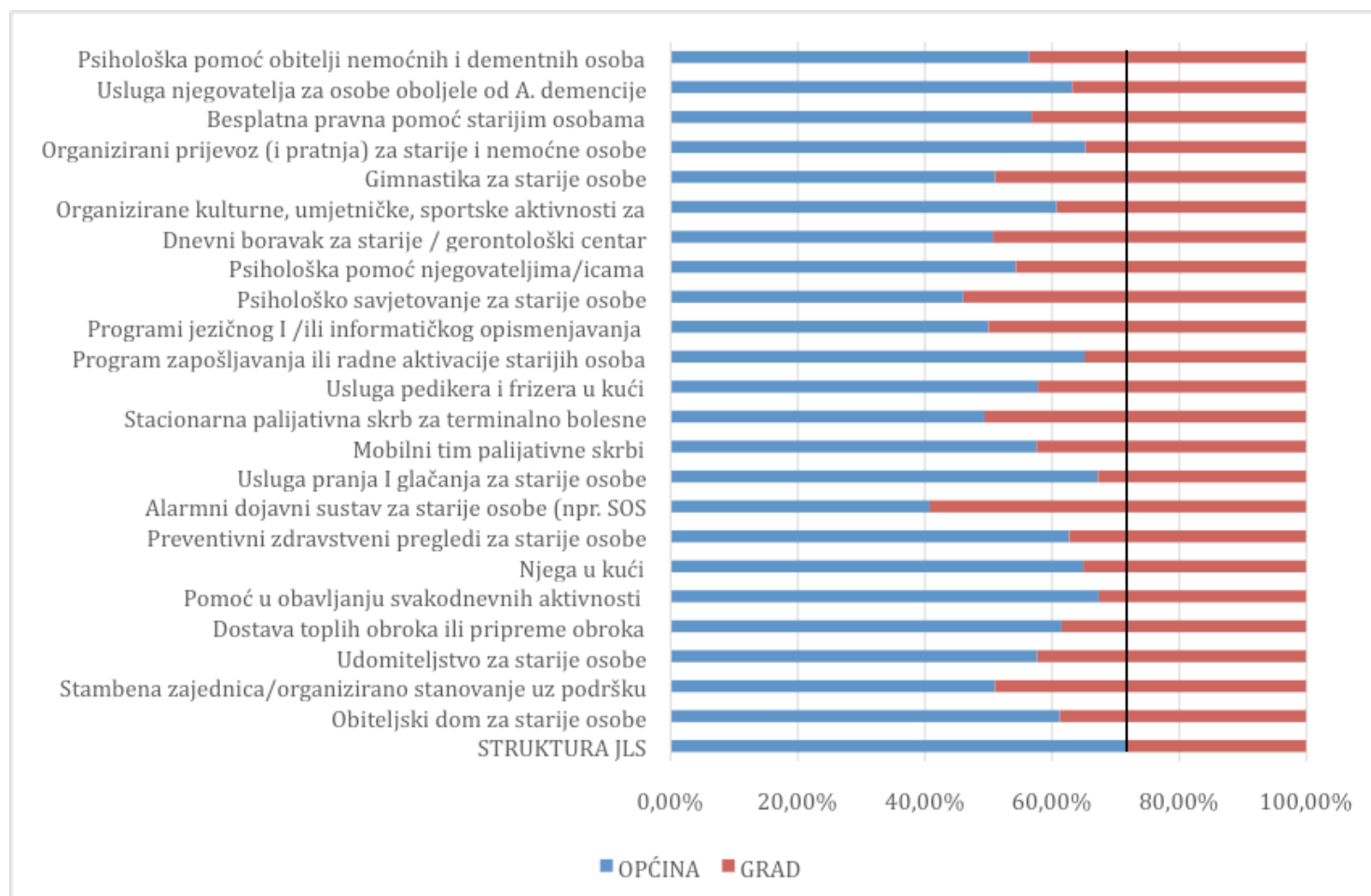

Grafikon 26. Dostupnost usluga za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja u potpomognutim područjima i područjima koja su po indeksu razvijenosti iznad prosjeka RH.

Pritom, razlike su najuočljivije u dostupnosti socijalnih usluga koje se osobama s teškoćama mentalnog zdravlja pružaju u zajednici, bilo da je riječ o blažim ili težim teškoćama. Tako su građanima koji žive u razvijenim općinama i gradovima češće nego u potpomognutim dostupne usluge grupne podrške i radno-ekonomskog osnaživanja osoba s manje teškim teškoćama mentalnog zdravlja, te usluge intenzivne individualizirane podrške i grupne podrške u zajednici osobama s najtežim oblicima teškoća mentalnog zdravlja.

Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za starije osobe u Republici Hrvatskoj

Što se tiče dostupnosti usluga za starije osobe, razlike između ruralnih i urbanih sredina, tj. općina i gradova (Grafikon 27) najmanje se uočavaju, tj. njihova je distribucija sličnija distribuciji gradova i općina u ukupnom uzorku JLS-ova.

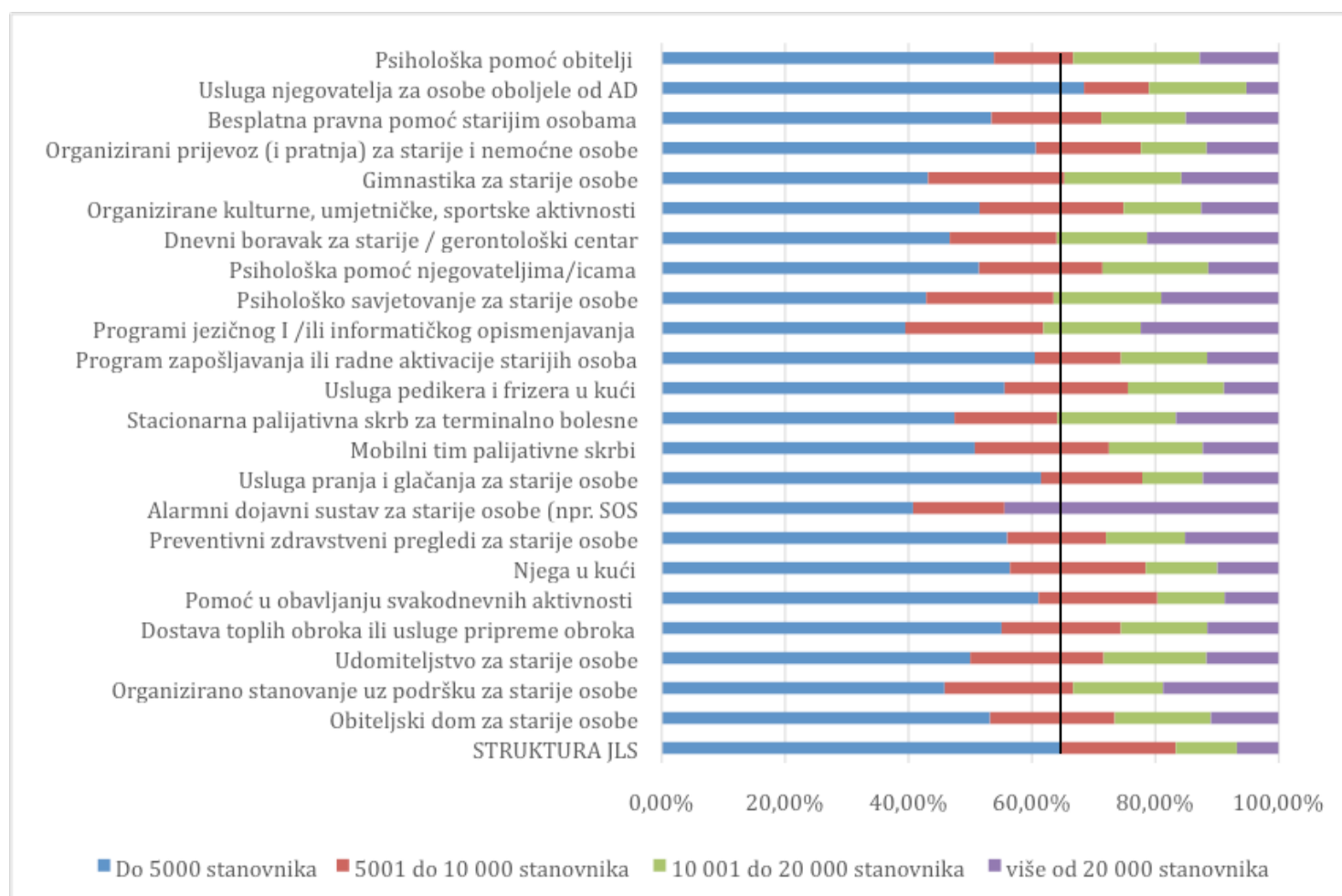
Grafikon 27. Raspodjela dostupnosti usluga za starije osobe u ruralnim (OPĆINA) ili urbanim (GRAD) sredinama

Za više socijalnih usluga, nema statistički značajnih razlika u dostupnosti za stanovništvo u ruralnim, odnosno urbanim sredinama. To je slučaj sa uslugama: *Preventivni zdravstveni pregledi za starije osobe; Usluga pranja i glačanja za starije osobe; Program zapošljavanja ili radne aktivacije starijih osoba; Psihološka pomoć negovateljima/icama; Organizirani prijevoz (i pratnja) za starije i nemoćne osobe; Usluga negovatelja za osobe oboljele od Alzhimerove demencije.*

Za ostale usluge utvrđene su statistički značajne razlike, koje ukazuju da će te usluge nešto češće biti dostupne starijim i nemoćnim osobama u urbanim sredinama (JLS-ovima sa statusom grada), u odnosu na ukupni udio urbanih sredina u uzorku istraživanja. Dakle, ako starija osoba živi u urbanoj sredini, vjerojatnije je da će joj pojedine usluge biti dostupnije. No, taj jaz je manji nego u ranije navedenim skupinama korisnika.

Očekivano se ove razlike potvrđuju na dostupnosti usluga u gradovima različite veličine (Grafikon 28), s napomenom da je usluga Alarmnih dojavnih sustava najdostupnija u većim gradovima (s više od 20 000 stanovnika), iako bi takva usluga bila iznimno važna za starije stanovništvo koje živi u ruralnim zajednicama (često samačkim i izoliranim). Inače je riječ o neopravdano rijetkoj usluzi, koja postoji u tek 8% JLS u ukupnom uzorku.

Grafikon 28. Raspodjela dostupnosti usluga za starije osobe s obzirom na broj stanovnika

Kao i na razini općina – grad, tako i ovdje nisu utvrđene statistički značajne razlike u dostupnosti sljedećih usluga s obzirom na veličinu JLS: *Usluga pranja i glačanja za starije osobe, Program zapošljavanja ili radne aktivacije starijih osoba, Psihološka pomoć njegovateljima/icama, Organizirani prijevoz (i pratnja) za starije i nemoćne osobe, Usluga njegovatelja za osobe oboljele od Alzheimerove demencije* (uglavnom i inače rijetke socijalne usluge).

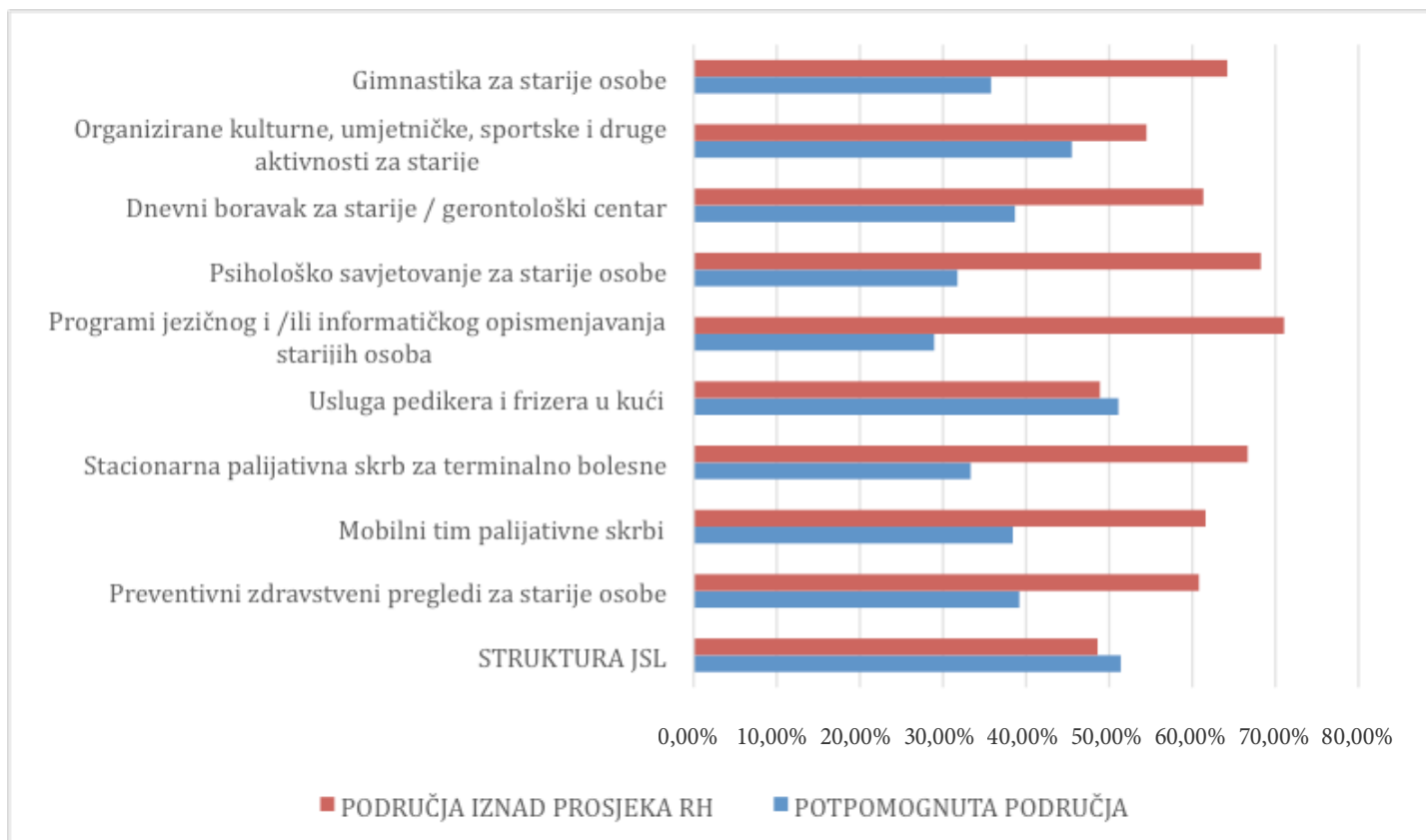
Značajan broj usluga je različito dostupan u različitim regijama (Tablica 9). Pritom, gledano s obzirom na njihov udio u ukupnom uzorku, starije osobe imaju najmanje dostupne usluge u JLS u Panonskoj Hrvatskoj; palijativnu skrb (stacionarnu) imaju najviše razvijene JLS u Jadranskoj Hrvatskoj. Ipak, usluge za starije osobe su najdostupnije u JLS u Sjevernoj Hrvatskoj i Gradu Zagrebu.

Tablica 9. Struktura dostupnih usluga za starije osobe sukladno regionalnoj pripadnosti

	Panonska Hrvatska	Jadranska Hrvatska	Sjeverna Hrv. i Grad Zagreb
STRUKTURA JLS	34,40%	36,70%	28,90%
Obiteljski dom za starije osobe	34,40%	30,73%	34,86%
Udomiteljstvo za starije osobe	40,74%	17,90%	41,36%
Pomoć u obavljanju svakodnevnih aktivnosti (prehrana, prijevoz, kućanski poslovi, sitni popravci, nabava lijekova)	38,60%	31,93%	29,47%
Njega u kući	35,68%	32,78%	31,54%
Alarmni dojavni sustav za starije osobe (npr. SOS narukvice)	11,11%	40,74%	48,15%
Mobilni tim palijativne skrbi	25,36%	40,58%	34,06%
Stacionarna palijativna skrb za terminalno bolesne	20,51%	60,26%	19,23%
Programi jezičnog i/ili informatičkog opismenja- vanja starijih osoba	21,05%	40,79%	38,16%
Psihološko savjetovanje za starije osobe	19,05%	42,86%	38,10%
Psihološka pomoć njegovateljima/icama	17,14%	34,29%	48,57%
Organizirane kulturne, umjetničke, sportske i druge aktivnosti za starije	34,73%	31,14%	34,13%
Usluga njegovatelja za osobe oboljele od Alzheimerove demencije	10,53%	42,11%	47,37%

Potpomognuta područja imaju veće udjele starije populacije radi nepovoljnih demografskih trendova, no unatoč tomu socijalne usluge za ovu korisničku skupinu rjeđe su dostupne u JLS u ovim područjima (Grafikon 29).

Razlike postoje upravo u onim socijalnim uslugama koje su i na razini ukupnog uzorka nedovoljno dostupne, što nam ukazuje da područja s višim indeksom razvijenosti više ulažu u nadstandard socijalnih usluga za starije osobe. S izuzetkom usluga palijativne skrbi, to se prvenstveno odnosi na usluge koje omogućuju cjelovitu podršku starijima za život u zajednici, odnosno usluge koje se odnose na fizičko i psihičko zdravlje, uključivanje u zajednicu i aktivno starenje.

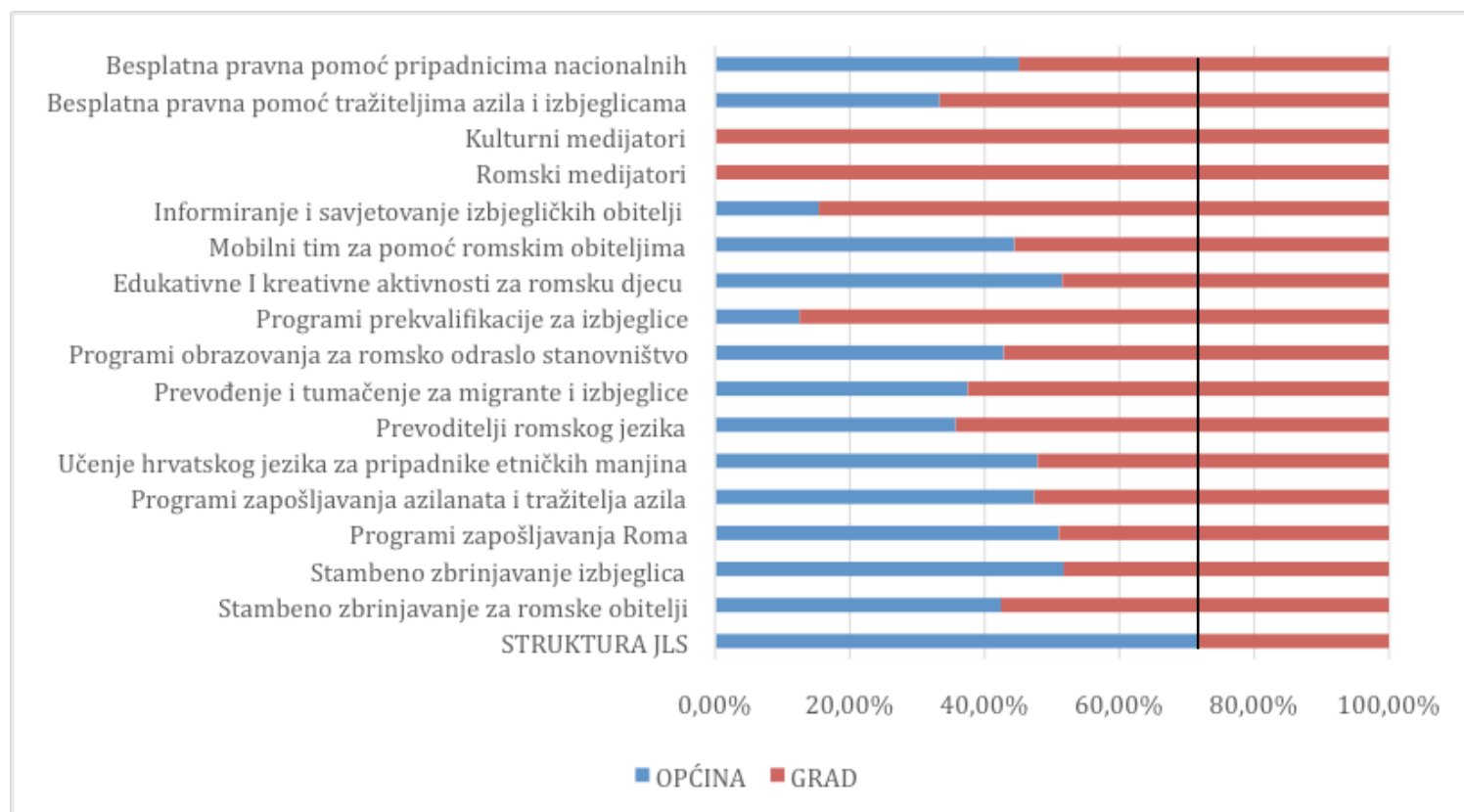

Grafikon 29. Dostupnost usluga za starije osobe u potpomognutim područjima i područjima koja su po indeksu razvijenosti iznad prosjeka RH

Regionalne i lokalne razlike u dostupnosti socijalnih usluga za pripadnike nacionalnih manjina i izbjeglice u Republici Hrvatskoj

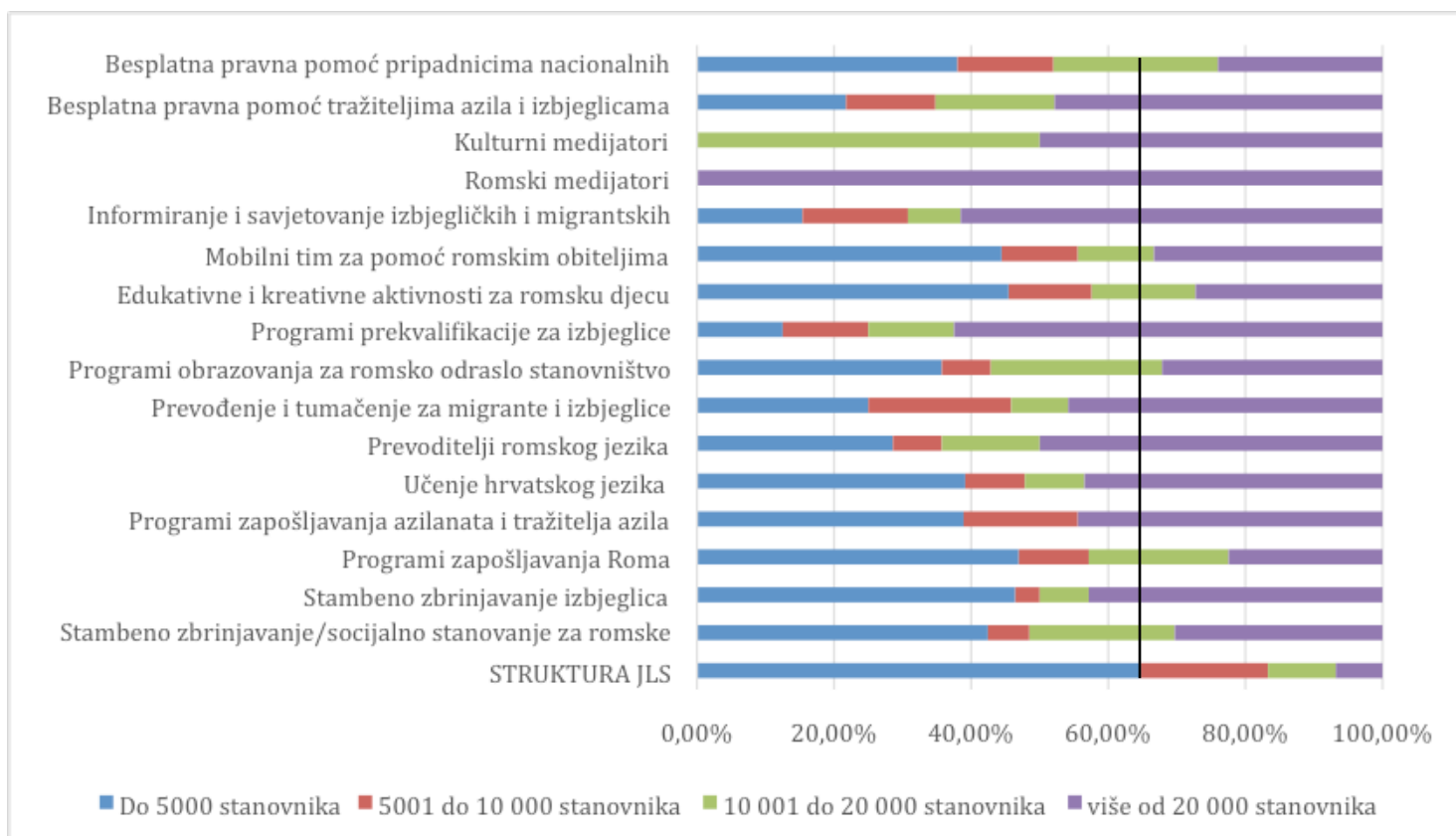
Usluge za pripadnike nacionalnih manjina (primarno romsku) i izbjeglice su najrjeđe socijalne usluge u Republici Hrvatskoj. Jednim dijelom to je posljedica prostorne segregacije ovog dijela stanovništva, a drugim je rezultat integriranosti ove korisničke skupine u prethodne kategorije stanovništva. Za neke usluge nisu potvrđene razlike u dostupnosti: *Stambeno zbrinjavanje izbjeglica; Programi zapošljavanja azilanata i tražitelja azila; Učenje hrvatskog jezika za pripadnike etničkih manjina; Romski medijatori*. Ostale usluge su očekivano češće u urbanim sredinama (Grafikon 30).

No, kako smo ranije istaknuli, ukupno je niska dostupnost ovih usluga pa i razlike u toj dostupnosti treba shvatiti uz ovo ograničenje.

Grafikon 30. Raspodjela dostupnosti usluga za pripadnike nacionalnih manjina i izbjeglice u ruralnim (OPĆINA) ili urbanim (GRAD) sredinama

Razlike su jasnije vidljive kada ih dovedemo u vezu sa brojem stanovnika te se tada na gotovo svim uslugama (s izuzetkom usluga romskih medijatora), dobivaju statistički značajne razlike. Naime, usluge su češće dostupne ovim korisnicima ako žive u gradovima s više od 20 000 stanovnika (Grafikon 31).

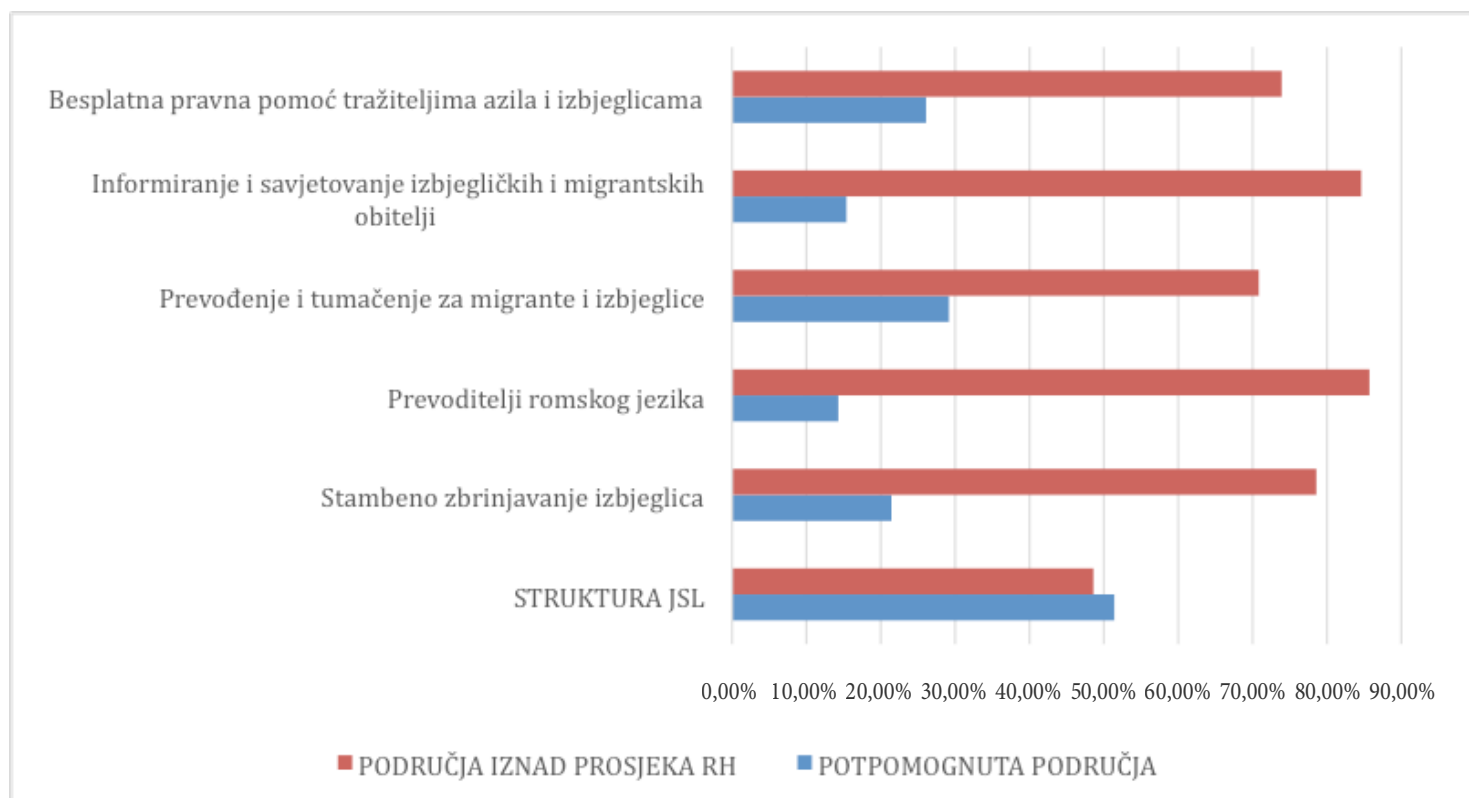
Grafikon 31. Raspodjela dostupnosti usluga za pripadnike nacionalnih manjina i izbjeglice s obzirom na broj stanovnika

Iako se razlike uglavnom nisu potvrdile na regionalnoj razini, za nekolicinu usluga (koje se uglavnom tiču pripadnika romske nacionalne manjine), može se reći da su dostupnije tamo gdje je i veća njihova koncentracija, tj. u JLS u Panonskoj te Sjevernoj Hrvatskoj i Gradu Zagrebu (Tablica 10).

Tablica 10. Struktura dostupnih usluga za pripadnike nacionalnih manjina i izbjeglice sukladno regionalnoj pripadnosti

	Panonska Hrvatska	Jadranska Hrvatska	Sjeverna Hrv. i Grad Zagreb
STRUKTURA JLS	34,40%	36,70%	28,90%
Stambeno zbrinjavanje izbjeglica	35,71%	35,71%	28,57%
Programi zapošljavanja Roma	44,90%	16,33%	38,78%
Programi obrazovanja za romsko odraslo stanovništvo	39,29%	14,29%	46,43%
Edukativne i kreativne aktivnosti za romsku djecu predškolske dobi	27,27%	27,27%	45,45%

JLS u područjima s višim indeksom razvijenosti imaju statistički značajno dostupnije usluge u odnosu na potpomognuta područja.

Grafikon 32. Dostupnost usluga za pripadnike nacionalnih manjina i izbjeglice u potpomognutim područjima i područjima koja su po indeksu razvijenosti iznad prosjeka RH

Razlike su posebno uočljive u uslugama za izbjeglice koje su na nacionalnoj razini najrjeđe dostupne usluge i ograničene na nekolicinu JLS.

STAVOVI STRUČNJAKA I PREDSTAVNIKA LOKALNE SAMOUPRAVE O POTREBI ZA RAZVOJEM SOCIJALNIH USLUGA U BUDUĆNOSTI

U posljednjem dijelu upitnika ispitivali smo mišljenja stručnjaka koji pružaju socijalne usluge i predstavnika lokalne samouprave o tome za koje korisničke populacije je najvažnije u budućnosti razvijati socijalne usluge. Iz Tablice 11. možemo vidjeti kako su ispitanici prioritizirali potrebe za razvojem socijalnih usluga.

Ispitanici najveći prioritet daju starijim i/ili kronično bolesnim osobama, a slijede ih korisničke skupine koje imaju određene strukturalno uvjetovane probleme i teškoće, kao što su osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama u razvoju, obitelji pogođene siromaštvom te nezaposleni građani.

U drugoj skupini se nalaze korisničke skupine koje imaju određene psihosocijalne rizike, često osobno ili obiteljski uvjetovane. To su djeca i mladi s problemima u ponašanju, obitelji s narušenim odnosima, osobe s duševnim smetnjama, obitelji s malom djecom, žrtve nasilja, jednoroditeljske obitelji, osobe s problemom ovisnosti, obitelji u procesu razvoda braka, udomiteljske i posvojiteljske obitelji.

Tablica 11. Potreba za razvojem socijalnih usluga za različite korisničke skupine

KORISNIČKA SKUPINA	N	Min.	Max.	M	SD
Starije i / ili kronično bolesne osobe koje zahtijevaju pojačanu skrb	427	1	5	4,15	0,90
Djeca s teškoćama u razvoju	428	1	5	4,04	1,06
Osobe s invaliditetom	426	1	5	3,98	1,05
Obitelji pogođene siromaštvom i neimaštinom	426	1	5	3,95	1,01
Nezaposleni građani	425	1	5	3,91	1,01
Djeca i mladi s poremećajima u ponašanju	426	1	5	3,91	1,10
Obitelji s narušenim obiteljskim odnosima	424	1	5	3,80	1,12
Osobe s duševnim smetnjama	427	1	5	3,71	1,20
Obitelji s novorođenom i malom djecom	429	1	5	3,66	1,15
Žrtve obiteljskog nasilja	429	1	5	3,63	1,21
Jednoroditeljske obitelji	422	1	5	3,52	1,15
Osobe s problemom ovisnosti	426	1	5	3,50	1,15
Obitelji u procesu razvoda braka	424	1	5	3,50	1,21
Udomiteljske i posvojiteljske obitelji	422	1	5	3,47	1,26
Osobe koje žive u riziku od beskućništva	427	1	5	3,21	1,33
Pripadnici romske i drugih nacionalnih manjina	422	1	5	2,56	1,42
Izbjeglice i tražitelji azila	422	1	5	2,09	1,29

Za tri korisničke skupine ispitanici ne vide potrebu daljnjeg razvoja usluga, no teško je zaključiti je li razlog u nedovoljnom senzibilitetu i/ili maloj zastupljenosti ovih korisnika u populaciji. To su osobe u riziku od beskućništva, pripadnici romske i drugih nacionalnih manjina te izbjeglice i tražitelji azila.

ZAKLJUČAK

Na temelju provedenog istraživanja ukupno gledajući možemo zaključiti kako je potrebno učiniti još jako mnogo napora kako bi socijalne usluge bile dostupne u Hrvatskoj i kako bi bile ravnomjerno dostupne.

Najrjeđe se u obuhvaćenim JLS pružaju socijalne usluge za mlade, obitelji u riziku, osobe s invaliditetom, usluge za osobe s teškoćama mentalnog zdravlja te usluge za pripadnike nacionalnih manjina i izbjeglice. Pritom, niti za jednu uslugu za pripadnike nacionalnih manjina i izbjeglice većina ispitanika ne smatra da su potrebne na razini njihove lokalne zajednice.

Nešto dostupnije socijalne usluge su usluge za djecu (dominantno predškolski odgoj i obrazovanje i pomoćnici u nastavi), socijalne usluge za građane u siromaštvu (uglavnom je riječ o uslugama za opću populaciju čija se dostupnost ciljano olakšava/omogućuje građanima u siromaštvu) te za starije osobe (iako po procjeni stručnjaka one i dalje ne podmiruju potrebe u lokalnoj zajednici).

U odnosu na socijalne usluge koje su nedostupne, stručnjaci nisu potrebnima prepoznali usluge smještaja (bez obzira što se radi o smještaju manjeg formata, prikladnom ostanku u zajednici, posebice organizirano stanovanje i udomiteljstvo). Stručnjaci smatraju potrebnima usluge u zajednici koje preveniraju rizike (edukativne i savjetodavne) te koje će omogućiti socijalno uključivanje, radnu aktivaciju i psihosocijalno osnaživanje za prevladavanje i nošenje s postojećim rizicima, za sve korisničke skupine.

U Hrvatskoj postoje značajne razlike u dostupnosti socijalnih usluga i to po svim promatranim parametrima. U gotovo svim uslugama potvrđene su razlike između općina i gradova, odnosno između ruralnih i urbanih jedinica lokalne samouprave. Gradovi imaju dostupnije one usluge koje su rjeđe razvijene na nacionalnoj razini, pa predstavljaju nositelje razvoja i inovacija u socijalnim uslugama. Razlike su najuočljivije kod socijalnih usluga za mlade, osobe s invaliditetom, osobe s teškoćama mentalnog zdravlja i pripadnike nacionalnih manjina (uglavnom Romi) i izbjeglice.

Takve razlike dodatno su potvrđene između općina i gradova s obzirom na broj stanovnika pa se dostupnost usluga očekivano povećava u korist gradova s više od 20 000 stanovnika.

Razlike u dostupnosti socijalnih usluga postoje i na razini regija. Najviše regionalnih razlika vidljivo je za djecu u riziku, a najmanje za pripadnike nacionalnih manjina i izbjeglica, osoba s invaliditetom, osoba s teškoćama mentalnog zdravlja te za mlade u riziku (kod onih usluga koje su i u ukupnom uzorku rjeđe dostupne).

Na području Sjeverne Hrvatske s Gradom Zagrebom, češće su dostupne pojedine usluge za obitelji u riziku, starije osobe, pripadnike nacionalnih manjina i izbjeglice.

Na području Jadranske Hrvatske češće su dostupne usluge za mlade u riziku i osobe s teškoćama mentalnog zdravlja, osobito vezano uz ovisnosti.

Ukupno gledajući, najmanje su dostupne socijalne usluge u JLS u Panonskoj Hrvatskoj, kao NUTS 2 regiji, koju čine županije s najnižim indeksom razvijenosti.

Zaključno, socijalne usluge su manje dostupne u potpomognutim područjima Hrvatske, pri čemu su ove razvojne razlike najveće kada je riječ o mladima u riziku, osobama s invaliditetom, osobama s teškoćama mentalnog zdravlja te pripadnicima nacionalnih manjina i izbjeglica.